

Mahjas Weefis

Nr. 39.

Rigā, 29. septembrī 1910. g.

55. gada gabjums.

Kas ir mahkfla?

Kritiķis apskats.

III.

Wispahri jautajums par mahkflas ahrejeem lihdselkeem un par daistraschojumu idejam tagad stahw us deenas kahr-tibas. Lews Tolstojs sawa apzerejumā „Kas ir mahkfla?” pahrrunā ari par to, waj mahkfla pastahw preelsh mahkflas, jeb ari preelsh ziteem wehl augstakeem mehrkeem. Rā finam, tad muhsu laikā losungs: mahkfla preelsh mahkflas — atrod few atkal daudj peekritejus. Dekadenti, prerafaeliti, simbolisti, — wisas schis jaunās mahkflas skolas sem schi karoga ussahl „kara gabjeenu” un sazetas pret tendenziositati mahkflā.

Katrā mahkflas raschojumā technikai jaatrodas pamatu domu augstumos, un tā ar idejam ween mas lihdsels, lai raditu ihstu mahkflas darbu, tā ari ar techniskeem pahneemeeneem ween newar kalpot mahkflai. Technika — amats, bet ideja bes technikas newar parahditees peenahzigā tehrypā, un talab newar tikt sazprasta. Katram pianistam japahrwalda technika, bet technika ween mums nedos ne listu, ne Rubinsteinu. Tendenziosas mahkflas peekriteju kluhda pastahw eelsh tam, ka wini par daudj swaidas ar techniku, bet „tihras mahkflas” peekriteju kluhda pastahw eelsh tam, ka wini atkal min kahjam idejas, bet leelatu nosihmi peedod technikai.

Tikai tee mahkflas darbi muhschigi, tikai tee rada dsiku eespaidu, kuros saweenojas daika forma ar dsikām idejam. *) Bet, tā weena, tā otra ir sazneedsama tik zaur leelu talantu un spehju, publiku, sinaschanu un mahkflas moku zekā. Mahkfla prasa upurus, un kas neupure, tas newar buht leels mahkflineeks.

IV.

Pa datai jau esam isfmehluschi Tolstoja usstatus, bet weens wehl mums jaisstirsa. Ja winsch noleeds skaitumu, tā mahkflas pamatsaturu, tad, ko winsch leet wina weeta?

Lews Tolstojs — ko wareja ari gaidit, — stahda mahkflu koti augsti. Winsch nosauz wina par zilwezes „dsihwes organu un progresu” un atsihtas, ka winai peeder leela loma.

Autors issakas, ka „mahkflas usdewums pastahw eelsh tam, lai pahrwaditu is aisspreedumu walsts juhtu walsti ihstenibu par to, ka zilweku labklahjiba ir wina sawst ar peja apweenofchanā un tagad pastahwoschās warmahzibas weeta nostahdit mihlestibu . . .”

Tahds Tolstoja prinzipielais usstats par mahkflu. Winas usdewums tā tad pastahw eelsh tam, lai muhsos nostiprinatu mihlestibas juhtas pret tuwako. Tahkat Tolstojs wehl pasaka, ka mahkflai jakalpo tihri didaktiskeem (pamahjoscheem) noluhsteem. Tikai tas war tikt atsihts par ihstu mahkflineeku, kas nostiprina firdi mihlestibu pret tuwako; katris zits mahkflineeks — pehz Tolstoja wahrdeem — isplata weenigi „blekus”.

Par to nu waretu weenotees ar autoru, ka mihlestiba pret tuwaku ir augstis morales prinzipis. Bet nemeens nebuhs meerā ar Tolstoja apgalwojumu, ka mahkflai par zitu naw jasina tā tikai par scho prinzipu.

Renogremdejotees dsikati Tolstoja usstatu pasaulē, sazistm tikai to, ka taisni tas, ko winsch prasa, ir jau bijis un buhs arweenu. Winsch apgalwo, ka mahkfla, kahda wina tagad parahdas pee schi laika tautam, naw ihsta mahkfla. Ihsts mahkfleneeks sazpratis, ka „sarastit pazazinu, dseefminu, kuras der par laika kawelli, josus,

*) Beemehram Raina

kuri smihdina, ussihmet bildi, kura eepreezinās finteem tuhlfstoscheem zilweku — daudj derigati, nekā šaraktit romanu, šimfoniju waj ussihmet bildi, kuri aistraus bagato šķirū laudis us ihšu laizinu un tiks aismirsti us muhschu . . .”

Schee wahrdi isleekas pawisam dihwaini. Tā, peem., grubti šaprast, kahdā mahkflas raschojumu rubrikā winsch liks Bethowena šimfonijas? Leeta ta, ka Bethowena šimfonija bes schaubam kalpo wiswairaf mantigām šķiram, jo tautai naw eespehjams noklausitees šchai šimfonijā. No otras puses, newar tatschu fazit, ka Bethowena šimfonijas, kā ari ziti wehrtigi mahkflas gabali, tiks aismirsti us muhschu. Tapehž L. Tolstoja augščā peewestos wahrduš war šaprast tikai tān nosihmē, ka „nahkotnes mahkfla“, kā winsch winu nosauz, wehršis wisu šawu usmanibu us weenfahrschām, wispahpreeetamām juhtam un tā tad ari us to, lai pašchi mahkflas raschojumi buhtu peeeetami tautas masam.

Tomehr preeksch ta nemas newajaga iđomat kahdu „nahkotnes mahkflu“, tapehž ka tagadejā mahkfla jau kalpo scheem noluhkeem. Teit, azim redsams, ir kaut kahda pahpraschana. Bes schaubam, ka wiswairaf isplatiti tee mahkflas darbi, kuros eetehrptas weenfahrschas, šaprotamas juhtas. Kamdeht tauta pehr lubu bildites? Weenfahrschi tik tapehž, ka winās attehlo weenfahrschas, wiseem šaprotamas juhtas. Ne winu lehtums tur spehlē kahdu lomu. Tā tad, pateesbā wiss tas, ko grafs Tolstojs prasa un atsiht par idealu, jau sen ekfiste . . . Wiss ko mehs esam isfmehluschi is Lewa Tolstoja spreedumeem par mahkflas nosihmi dšihwē, to pašchu winsch usteep ari sinatnei.

V.

Mehs redsam, ka „Annas Kareninas“ autors muhsos rada daschdaschadas schaubas. Grafs Lews Tolstojs naw pirmais un, šaprotams, nebuhs pehdejs, kusch zenschas aprobešot mahkflas un sinatnes darbības laukus un usstahdit mehkus, pehž kureem winām jadsenas. Bet pateesbā mahkfla un sinatne ir tik pat neaptweramas, kā pate dšihwe, kuras istulkotaji un isteizeji ir winās. Zilweze jau gadu finteem, pat gadu tuhlfstoscheem prahto par dšihwes ihsto mehri un ne pee kahdeem noteikteem flehdseeneem naw nahkuse. Newar nonahht pee tās weenoschanās, kas atteežas us to, — waj dšihwei mas ir kahds ahrejs mehriš, jeb waj dšihwes mehriš atrodas winā pašchā. Preeksch kam dšihwo ehrglis, preeksch kam tahrs? Waj waram nopeetni apgalwot, ka tahrs ekfiste preeksch tam, lai putns no wina barotos?

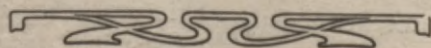
Grafs Lews Tolstojs reds dšihwes nosihmi un mehri eeksch ta, lai daritu labu. Ja tam peekristu un ja mahkflai un sinatnei japeeslejas pee dšihwes un jafatuhst ar winu, tad leelais rakšneeks pilnigi apgalwo, ka mahkflas

un sinatnes mehriš pašahw eeksch tam, lai raditu zilwekos labas juhtas. No schita wina turpmakais, pilnigi logisks flehdseens, ka mahkflai un sinatnei mums jaisstaidro netas, kas ir, bet tas, kam jabuht. Bet tur jāpretojas. Apzerejuma — „Kas ir mahkfla“? — autors tān pašchā laikā „Annas Kareninas“ u. z. darbu darinatajs — Tolstojs ar apbrihnojumu dšitumu atklahj mums aristokratu eekschējo dšihwi. Anna wareja wihram nepaklaust, wareja ir paklaust. Schis ir blatus apstahlis. Bet mehs šaprotam Annu, kā seeweeti un zilweku, šaprotam tos apstahklus, kuros wina atradās, un kuri winu tahdu padarija, un wina mums palikās tuwa, wina muhsos radija ir lihdsjeetibu, ir mihlestibu. Schai romanā winsch fahgahsch 60. gadu šķirū aisspreedumus un mahnus, scheid winsch rahda dšihwi, kahda winair, ar wisam winas tipiskām parahdibām. Šnihzinadams šchos šabeedribas aisspreedumus, winsch padarija labu darbu. Šini šinā winsch ispidija to pašchu usderumu, ko sinatnes wihri, rahdot mums dšihwi un isfkaidrojot winas likumus, un ja atsihtu, — bet to newar neatsiht, — ka mihlestiba nebrihst buht akla, ka labu darit wajaga apsinigi, un lihds ar scho buhtu jaatšihstas, ka zilweki, kuri mums rahda dšihwi un isfkaidro winas likumus, mahja muhs apsinigi darit labu un lihds ar to ir pašchi dara labu.

Tahdas ir mahkflas un dšihwes šawstarpejas atteezibas. Newar mahkflineekam rakstīt preekschā, kā lai winsch statas us dšihwi un kā lai winsch winu tehlo. Weenigā mehraukla, kuru war usstahdit, pašahw eeksch tam, ka, tehlojot dšihwi, lai winsch winu pasihst, šaprot, un ka, usstahdot šew idealu, winam wajaga winu isfmelt is šawas dwehseles dšikumeem. Mahkflineekam jabuht pilnigi brihwam, winam wajaga buht pilnigi brihwai pašchnoleščanai šawos darbos un tam jabuht arweenu winam par wadošcho šwaigšni wina darbos. Mahkflā un sinatnē likumderēju naw: nebrihwa sinatne, kā ari nebrihwa mahkfla newar šauktees par sinatni, ne par mahkflu.

Tolstojs ar peršonigeem peemehreem usstahjas ari pret tendenziošitati mahkflā un sinatnē. Bet apgahšis 60. gadu pašauls usskatus, winsch winu weetā radija šawus pašchūs usskatus, un tagad apzerejumā — Kas ir mahkfla? — pats prasa tendenziošitati sinatnē un mahkflā, apmainidams tikai weenu tendenziošitati pret otru. Warbuht, ka tendenze, kuru leek preekschā Tolstojs, daudj pilnigata un dšitaka nekā 60. gadu zilweku tendenze, — schis jautajums ir deesgan faheschgits, kuru scheid neistirsasim; bet weens pilnigi nenoleedsams: ka sinatnei un mahkflai wispirms wajadšga pilniga brihwiba, un tur naw brihwibas, tur naw neihstas sinatnes, ne ihstas mahkflas.

D. A.

Miruschais un Dsihwais Marfs.

Kurda Lafswiza.

Planetai Marsam wina pehdejā tuwofchanās Semei naw nahlufe par labu. Pee astronomeem Marfs kritis neschelastibā. Tee winu isskaidrojuschī par aufstu un par faufu, lai tur waretu dsihwot augstakas kulturās buhtes un noteikuschī winu par miruschu. Rahds rakstneeks, kas kahdā romanā bija aptehlojis, kahda waretu isweidotees zilweku fatikšchanās ar Marsa eedsihwotajeem, ja tee, kā mehš peenemam, safneeguschī dauds augstaku kulturu tiklab techniškā kā etiskā sinā, nekā mehš, semes apdsihwotaji, fanehma lihdsjuhtibas issazijumus par to, ka nu marseechi muhs wairs newareschot atrast. Buhtu toti schehl! Waj tad Marfs pateescham buhtu tik wezs, fashuwis firmgalwis, ka kulturās nesejeem winsch wairs nebuhtu apdsihwojams?

Jau reis winam klahjees tik flitti un pat wehl flittal. Toreis winam wispahr noleedsa uhdeni un gaifu. Balta-jeem laukumineem pee wina poleem wajadseja buht fafaluschai ogļu fshabei, kam wajadseja sekot temperaturai 100° pehz Belsija sem nulles. Tagad Marsam wismaf nowehl uhdens twaitu un sneegu, tomehr ar to nepeeteekot, lai waretu ekfistet zilwekem lihdsigas buhtes. Proti, amerikānu astronomeem 1909. gada rudenī pee kahdas ekspedizijas uf Monnt Whitney kalna Kalifornijā (4420 metrus = ap 15,000 pehdas) bija isdewiba isdarit sem apstahkeem fotografiskus usnehmumus par Marsa un Mehnescha spektreem, kas bija toti isdewigi preeksch abu falihdsinatchanās; masaf gan protams preeksch pascheem nowehrotajeem, kureem bija jamožas ar ledainu wehtru un kalna flimibu. Gala isnahkums leezinaja par to, ka Marsa atmosferā toti mas uhdens dakas. Walda tadeht teežiba peenemt, ka Marsam peemiht tukšnescha klimats, kahdā pat ekwatora apwidos widejā deenas temperatura pahrfneeds knapi falschanas punktu.

Bet waj nu schahds flehdseens, kuras pee faktiskeem nowehrojumeem peemiht tomehr wehl toti dauds hipotetiska, teescham leezinatu, ka Marsam ir nedsihwas un nomiruschas pasaules ihpaschibas? Kahda sinatniska pehtijuma gala isnahkums prasa wehl, lai to atsihst un peenem; jajautā nu, zif tahl tad sneedsas wina felas?

Sinatnei un atsinai wispahr jau peemiht ta laimigā ihpatniba, ka wina nekad naw galigi noslehgta. Ta nosihmē nebeidsamu usdewumu, pee kam itweens rezultats ufstahda jaunus jautajumus, itweens eegurums pahrlabo agrato redjes stahwofli. Tā tad toti ween war buht, ka muhsu sinaschanam paplaschinotees nonahskēm atkal pee usflateem, kuri dauds isdewigati tam stahwoflim, ka uf Marsa dsihwo inteligentas buhtes. Tomehr negribu uf to atbalstitees. Jautajums jau kaujas apwehrtees ari no zitas puses.

Sinatnes usdewums pastahw eeksch tam, to bagatibu, ko mehš peedsihwojam, nosazit kā likumisku kopsakaru, zaur ko mums issina tikai parahdas kā objektīwa realitate, kā muhsu apsinas uf weenu puš norahdoschs faturs. Winas teešba un interese aprobeschojas uf scho weenu leetu.

Muhsu juhtas, muhsu wehleschanas, muhsu ideali tai pee tam nepawisam naw jaewehro. Un taisni zaur to sinatne ir muhsu kulturās zeeschs pamats, nepeekufulojama mehraukla muhsu rošibai un spehjai; tikai zaur to wina top par to weenigo nepeezeeschamo lihdsekli, lai sawaldot dabu iswestu pateesibā muhsu idealus. Bet tadeht ari winai zaur tās metodem ir wilktas robeschas. Ne gar itweenu jautajumu tai ir dakas, bet tikai gar to, kas ismeklē pee leelās likumigās weenibas peederigo, ko mehš nosauzam par dabu. Wisadi peenehmumi, ka tā un tā waretu buht, tai preeksch tam naw wajadšigs un ar pilnu teešbu wina tos noraida fantasijas walsti. Tikai tad ta nodarbojas ar wineem, kad atsihstam tos par nepeezeeschameem, lai waretu saprast muhscham toposchā likumisko kopsakaru. Schahds schaubigs jautajums ir ari, waj planeti apdsihwoti un sewischki waj apdsihwoti no buhtem, kuras waram un drihstam peelihdsinat zilwekem.

Ta schahdu jautajumu ufstahda wisā nopeetnibā un noraida pee kahdas sinatnes, tad ta war buht tikai astronomija waj pareisati šatot astrofisiķa. So schini wahrdā mehš apsihmejam to dalu no wispahrejām swaigschānu sinaschanam, kas nodarbojas ar pasaules kermenu sifislām un kimislām ihpatnibam. Tā ka nu organiskā dsihwiba uf semes saistita pee sinameem sifiskeem un kimiskeem noteikumeem, tad astrofisiķai nu nahktos ismeklet, waj schahdi apstahki atronas ari uf ziteem pasaules kermeneem. Tā tad ischkirschana par to, waj uf planeteem miht dsihwas buhtes, tā rahdas peekriht astronomijai.

Bet ar to astronomam lihdsjats tikpat mas kā problemam. Astronomam sawā ihpatnibā kā sinatniskam arodneekam, sawā sinā ir pretiba pret schahdeem planetu apdsihwotibas jautajumeem. Wineem preeksch tam naw nekahdas intereses. Un ar pilnu teešbu. So, kā jau fazits, sinatnei jaleek few preekschā tikai tahdi jautajumi, kuri nepeezeeschami preeksch dabas likumistas isskaidroschanas konstatetai parahdibai. Kamehr wehl naw astronomistu nowehrojumu, kuri leezinatu, ka inteligentas buhtes tur dara kahdu eespaidu un weenigi zaur tahdām buhtem saprotami, tik ilgam astronomam naw nekahdas wajadšibas meklet pehz schahdas inteligenzes. Pasmihnedams — un ar pilnu teešbu — winsch paeet tahdām leetam garam.

Lihdsj schim bijis ari weens weenigs gadijums, kas astronomeem schini sinā sagahdaja grehtibas. Ta bija tā sauzamo Marsa kanalu atraschana. Schis platās, toti platās strihpas, kuras taisnā linijā steepās pahrl planeta zeetsemi, brihscheem nosuda, tad atkal samehrā ahtri parahdijas, brihscheem pat dubultoņas, kas nebija tik labi isskaidrojams ar dabas nejauschibu, tas likās norahdam uf inteligentu buhschu darbibu. Tās wareja eekstatit peemehram, ka wegetazijas joslas, kuras parahdijas sinamos laikos, pateizotees mahslislai apuhdenoschanai. Kahdu laiku jau rahdijas, it ka schis joslas waretu israidit gluschī is pasaules un isskaidrot par optiskeem maldinajumeem.

Tomehr ja ari dascha laba weenlihdſiba tur tahda tilai no redſes iſleekas, tad tatschu wiſs tas noturejees par Marſa wirſotnes iſpatnibu. Tadeht tad ari ſtarp astronomiſtu arodneeku aprindam ilgatu laiku, kad ari ar ſinamu ne-omulibu, peelaida hipoteſi par Marſa apdſihwotibu, pee kam wehl uſ planeta tika peerahdita uhdeni ſaturoſcha atmoſſera un wina wiſpahrejee apſtahkki bija tahdi, ka tee ar loti leelu teeſchamibu peelaida, ka tas war buht apdſihwots no kulturās buhtem.

Bet tagad, kà rabdas, ir iſdewiba tiſt wakà no ſchim nepatiſkamàm prahta buhtem. Atbalſtidamees uſ Marſa nelabwehligem klimatifkeem apſtahkſteem ſlawenais Stokholmas ſinatnu wihrs Swante Arrhenius uſſtahdijis tihri dabas ſinatniſtu hipoteſi par teem tà ſauzameem kanateem. Teem wajagot buht ſprahgumeem Marſa wirſotnè, kaſ zehluſchees zaur planeta ſarufſchanu un paraſtās wehtras tad tajos ſadſenot tuſkneſcha ſmiltis un ſahls putekſus un ſchis joſlas tad iſ pehz katra gada laika top tumſchakas un kluhſt mums redſamas. Œchi iſſtaidrojuma pamatigata pahrbauდიſchana lai paleek arodneekem. Man jaatſiſhtas, ka es uſ teem tà ſauzameem kanateem nekad neefmu lizis kahdu ſwaru, domadams par Marſa apdſihwotaju kulturu. Winus ſchinis domās es uſnehmù tà, ka tee man liſas par droſchu ſaturu ſinatniſkà pehtiſchanà, bet kà kulturās ſihmes es ſchos kanafus beſ leekàm gruhtibam wareju ari peezeest, jau tadeht ween, ka winu pahrat leelais iſplati- jums leek ſchabitees, waj tee ir mahſſligſ darinajums. Pahrlleeziba par Marſa apdſihwotaju pahraſo kulturu preekſch manis naw zehlees no astronomiſkeem awoteem; no teem zehlees tilai tas, ka es ſchahdas idealas prahta buhtes eſmu ſtahdijis taiſni uſ Marſa, tadeht ka ſchis planets pehz astronomu weenbalſigeem ſpreedumeem lihdſ ſchim tika eeklatits par to, kaſ ſemei wiſwairat lihdſinas.

Dabas ſinatnei wajaga turetees tilai pee iſſinas. Bet pehz tās mums wiſà paſaulè naw paſiſtami zitadi apſtahkki, ſem kureem buhtu attiſtijiſchās prahta buhtes, kà ween tee, kaſ paſtahw uſ ſemes, proti organiſmi, kuru augſtaka patahpe ir zilwekſ. Tà tad astronomam war buht tilai weens ſlehdeens: Ja planets buhtu apdſihwots no inteligentàm buhtem, tad tam wajadſetu lihdſinatees zilwekem. Bet preekſch tam wajadſigs, lai apſtahkki uſ ſchi paſaules kermena buhtu apmehram lihdſigi ſemes apſtahkſteem, atteezotees uſ peewillſchanas ſpehku, deenas un naſts mainu, gada laikeem, atmoſſeru, uhdeni, wirſotnes beefumu un temperaturu u t. t. Ja uſ muhſu planeeteem naw tahdu apſtahkku, tad Œeme ſchimbriſcham ir tas weenigais planets, kaſ apdſihwots no prahta buhtem.

Œchahdus uſſtatus iſwedis konſekwenti zauri paſiſt- ſtamais dabas pehtneekſ Alfreds Reſels Ueleſſ (Ruſſel Wallace) 1903. gada kahdà plaſchà darbà: „Zilweku ſtah- wolkis paſaules telpà“ (wahziſki no Felikſa Heinemana). Winſch nahza pee ta poſitiwà gala iſnahkuma, ka Œeme ir weenigais debefu kermenis, uſ kura eekſtè zilwekem lihdſigas buhtes. So organiſkà dſihwiba wahrda augſtaka noſihmè eſot tilai ta, ko mehſ ſche uſ ſemes paſiſtam.

Tà ka uſ ziteem debefu kermeneem apſtahkki eſot zitadi, tad ari tur eſot zitadas dſihwibas.

Tas, kà leekas, naw apgahſchams. Tomehr ſchini uſ- ſklatà jau ir kaut kaſ eepreekſch peenemts. Angliſ uſ ſchahda pamata waretu itin labi ſazit: Preekſchjigs ir tas, ko Anglijà par peekſchjigu atſiſht. Kaſ zitur teek tureis par peekſchjigu, naw no ſwara, t. i. newar tiſt peenemts par mehraulku. Tà tad peekſchjiba atronas weenigi Anglijà.

Œchahdu eepreekſch peenemtu pateefibu gan protams itin weegli warès noſtrihdet, tadeht ka peekſchjibas jeh- dſeenu jau ari war deſinet zitas kultiwetas tautas. Bet jautajot pehz augſtakas dſihwibas, mehſ wiſpahſ paſiſtam tilai zilweziſko ſche wirſſemes. Tadeht tad ari ſlehdeens, kà tahds, naw apgahſchams un tomehr tas war buht ari nepareisſ. Ja mehſ kaut kahdà problemà nonahkam pee tamlihdſigas pretrunas, tad ta ir droſcha ſihme, ka ſchis problems eekſchpus ta lauka, kurà tas uſſtahdits, naw iſ- ſchkirams un tur noſtahdits nepareisà weetà. Jautajums, waj ir wairakas „tahdas apdſihwotas paſaules“ wiſpahſ nepeeder dabas ſinatnei. Astronomam, kà tahdam, ir taiſniba, ja winſch tam nepeegreeſch nekahdu intereſi. Winſch uſ to nekad newar atbildet, kamehr ween ſeme ir weenigais iſejas punktſ, eekſtenzes formas nowehrteſchanai, kuru mehſ apſihmejam par dſihwibu un ſewiſchki par augſtakas apſinas darbibu.

Tomehr, ja ari winſch uſ ſcho jautajumu neſpehji at- bildet, tas nedrihkt no noleegt. Ar to tas pahſchajpi ſawas robeschas. Ja ſchi ſinatne nahk pee negatiwa gala iſ- nahkuma, tad zaur to, ka ta ar pilnu teeſibu eerobeschojas ſawas hipoteſes. Teoretikà atſinà jautajums par zitu planetu apdſihwotajeem pee muhſu tagadejās iſſinas ne- kriht ſwarà.

Bet zilwezei jau blafus teoretikàm intereſem ir wehl zitas intereſes. Tai ir gribas un juhtu praſijumi, etiſkas, eſtetiſkas un religioſas intereſes. Tur, protams, naw pee- rahdijumu, bet tilai idejas. Un tās gan nerada dabas preekſchmetus, bet dſemde tàpat realitates, proti, titumibu, mahſſu un paſaules uſſtatus. Ja planeta apdſihwotajus ſchimbriſcham wehl neatronam paſaules telpà, tad ar to wina iſſteniba wehl nebuht naw atſpehkota. So juhtu realitates, kuras naw ſaiſtitas pee ahrejas iſſinas.

Nekad dabas ſinatne poſitiwi newarès peerahdit, ka apſtahkki preekſch inteligenteem planetu apdſihwotajeem, nekur zitur paſaulè wairſ newar buht, kà tilai weenigi uſ muhſu ſemes. Winai ari naw pee tam nekahdas intereſes. Bet ja winai preekſch ſawas eekſtenzes ſchahda intereſe buhtu, tad beſ leekàm gruhtibam waretu iſdarit zaur kahdu hipoteſi, kurai nowehrojumi pretim nerunà. Peemehram wajaga tilai peenemt, ka uſ Marſa atmoſſerai peemaiſtſ mas prozentu oglu ſlahbes, lai iſdabutu preekſch tureenes eedſihwotajeem pehz muhſu ſajehguma peeteekofchus dſihwes apſtahkkuſ. So wiſſ tee aprehkini, kuri atbalſtas uſ jau- nakeem nowehrojumeem un nowed pee tiſ ſemas tempera- turas, ari jau no ſahktà gala peenem, ka Marſa atmoſſera

Марш — Франца Штук.

ir tāpat fakopota tā muhsejā. Bet ar masu ogtu šlahbes peemaišjumu peetaktu, ka tee noderetu par aissargu tšchaulu pret planeta šiltuma ištarošchanu. Tā tad apstahki tur dšihwojoscheem dšihweem organismeem war buht gluschi zitadi, pee kam mehs tos nemas newaram peerahdit. Waretu pat eedomatees tikpat labi organistu attihstibu, kura faisitita tāpat ar augstakām gara spehjam tā pee zilwekeem, pee kam šchi attihstiba war buht peemehrota gluschi zitadeem klimatiskheem apstahkheem, nekā tee ir sche us semes. Daba ir neišfihstoscha sawā peemehroshanas spehja un dauds kas runā par to, ka taisni dšihwibas apstahktu apgrehtinaschana beeschi ween pee dšihwām buhtem rada augstak pazelshanas un šasmalzinashanas, štiprina tos pašchustura zihnā. Ja, tā israhdas, zilweki taisni zaur ledus laikmetu ir škuwufchi ihsti par zilwekeem, tad ari gan Marša apdšihwotaji, eewehrojot winu planeta wezumu, war it labi buht atradufchi kahdus lihdsjektus, lai nowehrstu grehtibas, kas wineem zelas zaur planeta atdšishanu. Ja nu peemehram tā šauktee kanaki teescham buhtu tahdi leeliski eerihkojumi — ištarojumu lauki — lai ustrahtu šaules energiju un išleetotu to kulturās noluhkeem? Šchahdas hipoteses šinatne ar pilnu teefibu atraida,

kamehr to nespeesch metodiska nepeezeeschamiba šchahdas leetas aistustinat.

Tās tomehr war buht leetojamas un tām war buht teefiba, tiklihds bes teoretiska lauka kahdā zitā laukā ronās wajadšiba tizet ekšistenzem ahrpus muhsu semes. Tikai daschadeem peenehmumi par leetu nedrihst runat pretim šinatniskai iššnai; wismas tam wajaga buht „tā eespehjamam“. Šchahdi peenehmumi atronās ahrpus šinatnes, bet wini neusstahjas pret šinatni.

Šchahda leetas pahrlifschana tad nekad nebuhs titai weentahrscha fantasijas rotaka, ja ir koti wehrtiga interese, operet ar šchahdām domam. Luhkotees us augšchu, us augstaku kulturu, nekā ta peemihst zilwezei, ta ir bes schaubam tahda augstaka interese, teeschanas us idealeem, kureem šaknes zilwezes dwehselē. Nodarboschanās ar tām gan protams nedod teoretisku atšinu, bet ta ne masat ir realas rošbas forma; tai ir pazilajoschs eespaids us juhtam, dwehseles kustibam, kurām ir kulturela wehrtiba un tās nepaleek weenigi šapnu walsti. Jo ir diwi lauki, kuri dod wineem ihstenibu, pašales usšrats un ta nopeetnā dseja. Šchinis laukos Maršs patura šawu teefibu dšihwot un winam nenahst ne prahtā mirt.

Latweeschu Laukfaimneeku Ekonomiskā Sabeedriba.

III.

III. Tirdsneezibas pašahkumi 1907. gadā.

Sawu tirdsneezisko darbibu Ekonomiskā Sabeedriba usfahka zaur agrakeem J. Biffeneeka peezeem mašchinu weikaleem Rīgā, Jelgawā, Šekabmeestā, Bauskā un Šchagare ar 1907. gada 1. janwari. Beedru škaitam ari zitos Kurfemes apwidoš spehji peenemotees, Walde zentās ari scheem jaunajeem beedreem parozigās weetās atklaht Sabeedribas weikalus. Us pilnās šapulzes nolemtā noteikumumu pamata tika Ekonomiskai Sabeedribai peeweenoti ar 1. jūliju šahkot Lejas-Kurfemē pašhstamās firmas Friedrichšona un Bika abi mašchinu weikali Leepajā un Saldū un ar 1. augustu ari D. Meschata (agrat Rehberga un Jakobšona) mašchinu weikals Wentšpili. 1907. gadā tika ari preekščdarbi usfahkti pee jaunu Nodaku nodibinaschanas Walkā, Wainodē un Dobelē.

Walde notureja šahrtigi ik mehneschus pilnu sehdi, nošazidama Ekonomiskās Sabeedribas darbības wirseenu, kamehr Rihkotaja-direktora usdewums bija Waldes noleh-mumus išwest dšihwē un rihkot Sabeedribas gaitu wišās malās un wišās leetās. Rihkotaja pirmee lihdsdalibneeki ir atbildigee weikala wadoni katrā Sabeedribas Nodakā un Sabeedribas galwenais grahmatwedis Rīgā ar šaweem palihga spehkeem, kuru peenahkums šikti pahršinat un kontrolet wišu Nodaku tirdsneezistu darbibu. Škatotees pehz darbu daudsuma katrā Nodakā, weikalu wadoneem peedoti wajadšigee palihgi: pahrdeweji, rehškinu wedeji, monteeri un pretschu išsubtitaji.

Sabeedribas pašchee statuti gan nošaka, ka weikalos pahrdobami wiš laukfaimneekeem wajadšigee preekšmeti tā ari daschadee laukfaimneeku rašchojumi un išgatarojumi, bet šchahdai wišpušigai tirdsneezibai wajadšigi milšigi darbības kapitali, kuri pee beedru wišzentigakās rihkoschanās tomehr pirmā gadā nebija wehl eeguhštami. Daschs taisni wišai naudigs beedris ir eemafajis tikai 10 rubtu dalības naudas, daudsi pahrtikuschi laukfaimneeki eemafajuschi tikai weenu paju no 100 rubteem, jo gribot wehl noškatitees, nogaidit tā ihsti eeschot, tā weikschotees Ekonomiskā Sabeedribā apweenoleem latweeschu laukfaimneekeem; daudsi beedri turpretim un pa leelai dakai taisni tee masat man-tigee, bet zentigakee ir eemafajuschi pa peežām, pa desmit, waj daschi pat wehl wairak pajas, naudū daschahrt no krahšsabeedribam pat par 8% aišnemdamees. Šchahda zentiba un šajušmiba preeksch wišpahribas leetam nepamet kaunā un us 1. janwari 1908. g. Ekonomiskā Sabeedribā beedri bija eemafajuschi dalības naudas kopā 127,550 rbf. Teescham leela nauda, kahdu reti kahds latweeschu kop- usfahkums jau pirmā pašahwešchanas gadā šaweenojis. — Naudas šuma pate par fewi taisni ir milšiga, bet preekšč Ekonomiskās Sabeedribas statutu 1. punktā mineto mate-rielo un laukfaimneezibas išglihtibas weizinaschanas mehrku šafneegschanas šchee 127,500 rbf. wehl wišai neezigs eefahkums. Dalības naudai wajadsetu peežkahrt, ja desmit- kahrt leelaku kopsumu šafneegt, lai waretu daudšmas wiš- pušigai beedru labā rihkotees. Zerešim un gaidišim to nahkoschā gadā no wezajeem un daudšajeem jauneestahju-

šchajeem beedreem (1908. g. no janvara lihds majam no jauna eestahjušchees 220 beedri).

Ēkonomiskās Sabeedribas wišī weifali ir 1907. gadā pahrdeuſchi laukſaimneezibās wajaadſigos preekſchetus kopā par 572,265 rbf. 26 kap. Šchi wiſai leelā kopſuma buhtu warejuſe tapt wehl kreetni leelaka, ja Sabeedriba buhtu warejuſe iſpildit ari nebeedru pēprafſjumus pehž mahtſligēem mehſleem. Nepeeteekofſčas daliba naudas dehl weifali nēwareja 1907. g. turet leelumā mahtſligus mehſlus, bet apgahdaja tos uš beedru wehleschanos par wiſlehtakām zenam, kadēhl par notezejuſcho gadu neteek uš teem maſkata nekahda dividende, pehž pirmās pilnās ſapulzes nolehmuma. Maſchinu pahrdoſchanā turpretim Ēkonomiskā Sabeedriba eemem jau tagad paſchu pirmo weetu pahri par wiſas Baltijas maſchinu tirgotajeem un ſchejeenes wahžu laukſaimneeku ſabeedribam. Wiſas laukſaimneezibas maſchinas Sabeedriba eepehrk taiſni iſ pirmawoteem, pa leelakai dafai par ſkaidru naudu, un war tadēhl ſawus beedrus wiſlabak kā katra konkurenze apgahdat ar iſmehginati labām maſchinam, zaur ko ari iſſkaidrojās leelā peekriſchana (maſchinu ween pahrdotš wairak kā par puſmiljonu rubku gadā), ko Ēkonomiskā Sabeedriba jau pirmā gadā eeguwuſe pee maſchinu pirzejeem laukſaimneekeem. Beedru ſkaitam wairojotees un dalibas nauda dubultojootees, buhš Sabeedribai turpmak ari eeſpehja mahtſligus mehſlus un wiſas zitas laukſaimneeku wajaadſibas par ſkaidru naudu apgahdat iſ pirmawoteem, kā ari nēmt ſawās rokās beedru raſchojumu kopeju iſpahrdoſchanu.

Uš pahrdotām prezem ir pelnits brutto 88,089 rbf. 87 kap., tas buhtu apmēram 15% zaurmēhrā, kas norahda, ka Sabeedriba zentufēs wiſai maſu peknas teeſu preekſch ſewis un ſaweem iſdewumeem paluret, lai ween buhtu ſpehja maſchinas par lehtu zenu laukſaimneekeem iſpahrdot. Weikalu wiſus iſdewumus ſamafſajot, par ihrem, fraktim, perſonala algam, pat eekſkaitot maſkatās procentes par bankās aiſnemtām naudam darbības kapitāla pawairoſchanai, kā ari diſſchānu no buhwem un weifala inventara, atleek wehl ſkaidras peknas 41,659 rbf. 20 kap., kā tas tuwaki redſams ſekoſchā tabelē:

Peknas un ſaudejumu kōnts:

Saudejumi:	rubli	ē.	Pekna:	rubli	ē.
Beikalu iſdewumi (ihres, fraktis, ſludinajumi, paſis, telegrafs etc.) . . .	16885	21	Uš pahrdotām prezem brutto pelnits . .	88089	87
Algās weikalu perſonalam.	23186	22			
Rentes par aiſleenu naudu.	4466	27			
Buhwju un inventara diſſchāna	1537	92			
Iſglihtības weizinaſchanai iſdots . . .	355	05			
Tihra pekna	41659	20			
	88089	87		88089	87

No ſchis Sabeedribas tirdſneezibas uſnehmuma tihrās peknas jaatſkaita reſerwas kapitāla dibi-
 naſchanai 10% tas buhtu 4165.92
 un pehž pirmās pilnās ſapulzes nolehmuma 2%
 arodneeziflas iſglihtības weizinaſchanai 838.18
 Kopā 4999.10

Atleek tā tad par 1907. gadu ko beedreem iſdalit 36,660 rbf. 10 kap., kuri pehž ſtatutu § 60. dalami ſchahdi:
 45% no gada peknas kā dividends uš beedru pajam 16,497.05
 40% no gada peknas kā dividends uš beedru eepirkumeem 14,664.04
 15% no gada peknas nododamas Waldes iſſpreeſchanai 5,499.01
 Kopā 36,660.10

Uš beedru eemafſatām pajam ſchos 16,497 rbf. 5 kap. iſdalot iſnahk gadā 14 rubki uš katreem 100 rubkeem dalības naudas, kamehr uš beedru eepirkumeem, pehž pirmās pilnās ſapulzes nolehmuma, war iſdalit augſtako peknas mehru:

Uš beedru eepirkām garainu kuſmaſchinam un lokomobilem 10% dividenda un uš wiſām zitām maſchinam 20% dividenda.

Šchahds leeliſks panahfums war teeſcham pahrſteigt, jo 14% gadā uš dalības naudā ir 2 lihds 3 kaſrtigas paraſtās no bankam maſkatas procentes un 20% peknas uš pirkām prezem no tā jau lehtajām pahrdoſchanas zenam, ir taiſni pa dafai klahmaſkats, jo Sabeedriba zaurmēhrā pelnijufe tikai 15% uš pahrdotām prezem. Ari uš kuſmaſchinam un lokomobilem, zaur ſabriku leeliſko ſawſtarpejo konkurenzi, wiſai noſpeeſtām zenam, maſkat 10 procentes, t. i. apm. 300 lihds 450 rbf. uš garnituru, noſihmē lehtaki pahrdot, nekā eepirk. Apſtahkſus tuwak apſtatot, leeliſtee panahfumi tomēhr top ſaprotamaki. Iſweizigi tirgojotees, darbības kapitāls ir wairak kā ſeſčas reiſas gadā apgroſits tizis un katreif pee tam tikai pahris procentus tihri pelnot, ſanahk gadā it weegli 14% uš dalības naudā. Zaur daudſo pirzeju wiļinaſchanos, eestahtees par beedreem Ēkonomiskā Sabeedribā, kur blakus minot, bej eemafſatās dalības naudas, narw jauſnēmas it ne maſakā galwoſchana waj garantija, iſſkaidrojās, ka pirzeju leelakā dafa ir wehl nebeedri un tā tad zentigee beedri eeguſti peknu uš pirzeju nebeedru reſhina.

Ēkonomiskās Sabeedribas bilanže 31. dezebri 1907. gadā:

a) Aktiws.

- 1) Weikalu kaſēs ſkaidrā naudā . . . 6,233.34
- 2) Uš tekoſcha reſhina bankās . . . 5,906.79 12,140.13
- 3) Pretſchu krahhjumi wiſos weikalos . . . 155,157.88
- 4) Weikalu paradneeki . . . . . 173,024.—
- 5) Weikalu buhwes un pahrbuhwes 10,567.85
- 6) Inwentars 6,165.97
- 7) Pahrejoſchas ſumas 1,683.94

Kopā 358,739.27

b) Pasīvis.

1) Beedru eemalfats darbības kapitāls	127,550.—
2) Reserwes kapitāls	4,533.92
3) Arodneezīstas isgļihtības kapitāls	833.18
4) Buhtu un inventara deldešanas kapitāls	1,537.92
5) Izmaksājamo dividendu kapitāls	31,161.09
6) Sabeedribas kreditori	145,903.62
7) Sabeedribas īsdoti vēstēti	37,583.15
8) Noguldījumi Sabeedribā	2,500.—
9) Noguldījumu neīņemti procenti	91.40
10) Valdes īspreeschanai nodota summa	5,499.01
11) Pārejošās summas	1,545.98

Kopā 358,739.27

Īs Ekonomistās Sabeedribas bilanzēs redzams, ka Sabeedribas stahvolkīs teesham labš: Sabeedribas peenahkumi pret šwescheem fastahdas no ad. b. minetām sumam 6, 7, 8, 9 un 11 kopā par 187,624 rbf. 25 kap., kuri maksājumi nodrošināti zaur wišu Sabeedribas aktīvu kopsumu no 358,739 rbf. 27 kap. un bes tam wehl zaur Ekonomistās Sabeedribas peezem atsewischkeem kapitaleem (darbības kapitalu 127,550 rbf., reserwes kapitalu 4,533 rbf., isgļihtības kapitalu 833 rbf., dilschanas kapitalu 1,537 rbf. un dividendu kapitalu 31,161 rubtu) kapeikas nekaitot kopumā ar 165,614 rbf. Minetā peenahkumu kopuma (187,624 rbf.), par kuru Ekonomistā Sabeedriba pret šwescheem atbildiga, tā tad nodrošinata zaur gandrīh trihskahrt tik leelu Sabeedribas mantību, proti 358,739 rbf., peeskaitot 165,614 rbf., tas ir 523,353 rbf. Šāi daudskahrtejā droshiba, ko Ekonomistā Sabeedriba saweem kreditoreem ņeedš, ari īskaidro to ustizigo pretimnahkšanu no ahrsemes leelatām fabrikām un no pašu krediteestahdem jau Sabeedribas pastahweschanas pirmajā gadā, kā ari priwatpersonu, nebeedru wehleschanos ustizet Sabeedribai noguldījumus uš feschām procentem. Bilanzē sem b 8 minetee 2500 rbf. ir schahdi no nebeedreem neaizinati peedahwati noguldījumi Ekonomistā Sabeedribā, uš kahdu noguldījumu peenemšanu tai pehž statuteem kā atsewischkai juridiskai eestahdei ir katrā laikā pilna teešiba. Protams, ka to, kas nebeedreem atkautš, ari beedri war īsleetot pilnā un plaschā mehrā, peedahwajot noguldījumus uš noteiktu waj nenoteiktu terminu.

Tikdaudš buhtu ko šinot par Ekonomistās Sabeedribas tirdsneezības darbību 1907. gadā. Buhtu warbuht warets plaschaki rihkojotees šāneegt leelakus panahkumus, tomehr ari tirdsneezībā jaewehro pamata likums, ka katrai organizācijai jaattihstas lehnām, pakahpeniski; usmanigi jaluhkojas uš wišām pušem, japahršin apstahkki daudšmas droshči, eekams ko leelatu ussahk. — Nahkoshos gados, tad, kā droshči paredzams, zentigatee laukfaimneeki wišos Latwijas apwidos leelakā mehrā peebeedroseeš Latweeschu Laukfaimneeku Ekonomistai Sabeedribai, tad warešim neween pahrspreest, bet ari dšihwē īwest plaschatuš un wispušigatus tirdsneezīstus pašahkumus neween beedreem par pehnu, bet ari dšimtenei par šwehtību.

IV. Arodneezīstas isgļihtības weizinaščanaš pašahkumi 1907. gadā.

Arodneezīstas isgļihtības weizinaščanaš wajadšgee naudas lihdselki nemami pehž statutu § 26. no Ekonomistās Sabeedribas tirdsneezīsto pašahkumu peenas un tā ka schahdu pehnu war tikai pehž gada notezeschanas aprehkinat, tad šaprotams, ka sawas darbības pirmā gadā Ekonomistai Sabeedribai peenahzās wehl nogaidit un tikai šagatawot plaschatuš laukfaimneezības aroda isgļihtības weizinaščanas darbuš. To atšihdama pirmā pilna šapulze ari nolehma ar 1907. g. 1. janwari īsdot tikai laukfaimneezības laukrahtu „Semkopi“ uš šawa rehkina, bet zitus pašahkumus ušdewa tikai šagatawot, kuru ušdewumu Walde 1907. g. zentuseš godam īspildit. — Šwarigatee darbi schāi šinā buhtu schahdi:

1) Laukfaimneezības, biščkopības, dahrsneezības, tirdsneezības, ruhpnenezības u. t. t. nedekas rakšis „Semkopis“ īnahza 1907. g. kahrtigi ik nedekas leelā formatā, atsewischkās burtnizās un nesa 908 lapas puseš rakstu un pahri par 200 lapas puseš šludinajumu uš burtnizu wahkeem. Arodneezīsto rakstu redaktors bija agronomš J. Bergs Behrsmuiščā, kamehr nodakas „balkšs īs ziteem laukrahtsteem“, „īš beedribu dšihwes“ un „daschadas šinas“ pahrsinaja J. Biffeneekš Rīgā un nodaku „šinas īs Latgales“ mahžitajš Fr. Trasuns Šw. Peterburgā. Ekonomistās Sabeedribas beedru škaitam pastahwigi wairojotees, wairojās ari „Semkopja“ laštaju škaitš, tā ka 1907. g. beigās „Semkopi“ nahzās drukat 4000 ekšemplaros, kureš škaitlis preekšch arodneezīsta laukrahta wišai eewehrojams. „Sinās īs Latgales“ (Witehščkas gubernas latweeschu semes) tika drukatas latgaleeschu latweeschu īslošnē, kura gan drustu atšchēiras no latweeschu paraštās rakstu walodas, bet kuru īslošni runā plaschi Augšchkursemes un Widsemes maleenes laukfaimneeku nowadi. Latīnu burti, ar kureem tika Latgales šinas un daschas zitas nodakas „Semkopi“ drukatas, atradušchi wišzaur pee laštajeem laukfaimneekem nedalitu peekrišanu. Šcho burtu plaschaka leetoshana „Semkopi“ tika kaweta zaur schahdu burtu leelaka daudšuma truhkumu Jelgawas drukatawā, kurā „Semkopis“ top eespeests. Uš preekšchu Ekonomistai Sabeedribai jāšper šoki schā truhkuma nowehrschanai. — Ar šawu pirmā pilnā šapulzē ušstahdito budšchetu 1907. g. „Semkopis“ tizis pilnigi zauri un naw Ekonomistai Sabeedribai it nekahdi peemaksājumi zaur „Semkopja“ īsdoshanu zehlušchees. — Tā ka Ekonomistā Sabeedriba newehlas zaur „Semkopi“ preekšch šewis eeguht pehnu, tad laštaju škaitam pastahwigi wairojotees, warēs uš preekšchu waj nu „Semkopja“ jau tā wišai plascho šaturu wehl pawatrot, waj „Semkopi“ drukat uš wehl labaka papira un to pušchlot ar wairak ilustrāzijām (šihmejumeem), kuras abas labas leetas 1907. g. wehl newareja šāneegt, bes ka īsdewejai, muhšu Sabeedribai nebuhtu zehlušchees šaudejumi. — No Ekonomistās Sabeedribas beedru šparigas rihkoshanas weizinot „Semkopja“ wehl plaschaku īšplatīšanu laukfaimneeku starpā nu atkarasees, zīt ahtrā laikā warešim šneegt wehl pilnigatu „Semkopi“, uš wehl glihtaka papira

ar daudz sīhmejumeem par lihdsšchinejo nedzirdeti lehto zenu, par 1 rubli gadā beedreem pa pastu peesuhot.

2) Ekonomistās Sabeedribas skolas. Dibinataju fapulzes nolohmumu, eerihot skolas, kuras wairaf nefa lihdsšchinejas buhtu peemehrotas Ekonomistās Sabeedribas beedru wajadfibam un wispahrigi lauzeneeku dshwes ap-

stahkkeem, Walde zentās pehz eespehjas drihsti iswest dshiwē. No Mahzibas Apgabala Waldes tifa isprafta un pehz daudz un daschadām farakstischanam un luhgumeem ari beidsot augusta beigās 1907. gadā dabuta atkauja uf pirmo widus skolu ar latweeschu mahzibas walodu Selgawā.

Margers.

Baronu poema. Ufrakstīta par a minu Dtilijai L., kura nahza tā pa ehnu un kura aishahja tā pa ehnu un kuras otrreiz redset littens wair gan nenolems. Karla Jakobsona.

(Weigās.)

Welupe.

„Tad lai wīnu meefas degtu mihlās kwehlā katru nakti,
Lihds to faule nogrimuse, isklahj mehnefs swaigschu fakti.“
Tā arween scheem diwweentukeem, kur tee sawus

skatus wehra —

Pretim skrehja atskaneja wisur melodija sehra.

* * *

Apnīka Margers ar Metas mihlu,
Kā rudenti apnīht leetus deenu —
Sirdi un prahtu tam pahrnehma skumjas
Grauschot ar tehrauda pawedeenu.

Waj deenu winsch gahja, waj guleja nakti
Un smagi, un gauft, un lehni
It stundu, it brihdi uf kruhts tam gulās,
Kā melni dihwaini leetuweni.

Tam weenmehre stipraka kkuwa tur straume
Kur lija ta asaru wagās —
Winsch krihwa nolahdets mihlu juta,
Kā liktena mokas wisfmagās.

Un arween semat ahrprahta domas
Arween semat, semat to fwehra —
Jau Metas skati, jau Metas glahsti
Mozija wīnu bes mehra.

Un ja til ween winsch leezās pee Metas
Un ja til tās stuhpsteenus dsehra —
Jau Margeru sawadas, sakas azis,
Kā teefneschi tirsaja, fwehra.

Winsch rudena nakti nonahja tumfā
Kur welupe wijas pa leju —
Winsch redseja krihwi, winsch redseja Metu —
Tos diwus — — winsch aplahja seju.

Kad projam gahja no welupes,
Kā tshuguns zeets winsch bij kkuwis
Un drosmi, un spehku, un brihwibu
Winsch welupes lejā bij guwis.

Karā.

Apnizis mihlu Margers zehlās
Mudigi, rofgi kahjas ahwa —
Winsch deht leishu dsimtenes fwehtās
Wahju wareno ordeni kahwa.

Dshelis un brunās bij ordenis tehreepes,
Leisheem rungas un wahles — —
Zehlās ais rindas ar rindu leishi,
Kā nepahredsamas tahles.

Trihs deenas, trihs naktis bes miteena kawās,
Pee semes gulst ordenis tā grihda —
Un retakas ari kkuht leishu rindas;
Teem spehki gura un schkihda

Bet Margers ar wihreem meschā flehpās,
Kā pehdejee klajumā zehlās —
Margers ar waroneem, leishu sehneem,
Kā lawa pret ordeni wehlās.

Sirdigi kawās ordena wihri,
Bet Margera sehnu pihti
Ar gisti slaziti, nahwi nesa —
Seds semi brun'neeku lihki.

Krita wisbrafschakee ordena wihri,
Zitus eelenktus nehma —
Ar guhstekneem dotees uf dsimtenes semi.
Margers swinigi lehma.

Tauretais taureja uswaras dseefmu —
Margers kumekā jahjā —
Leishu sehni un seltenes
Baronu dseefmas skandinaja.

Margers dseefmu lutellis pirmais,
Leishu daitawas smaida —
Un kad kumekā Margers jahj
Wisur juhsmiba gaida.

Wirfaischa pilī.

Wirfaischa pilī Margeru wed —
Wirfaitis laipni tam smaida, —
Dahrgas rotas par godu dod —
Preezigs waroni gaida.

Wirfaischa pilī Margeram
Parahda warona godu —
Ka winsch glahbis ir leetawu,
Ka winsch uswarejs Jodu.

Galmā godu Margeram dod —
Wirfaischa meita to mihlē —

Medibās jahjot reis Margeram
Sirma sīhneeze sīhlē:

„Reis bija divi svehtweentuki,
Simboli Leetawas lejā —
Un wīnu peeminu godinās
Nahkoschee burtneeki dsejā!“

„Leišču buhdā tu peedfimi,
Bet augsti zeltees tu guwis —
Un flawu un mantu tu wairojis,
Par wirfaischa snotu tu kluwis!“

„Bet skaitums un flawa un swaigsnes suhd,
Wirfaischa pili kluhs schauri —
Senā Meta tew prahtā nahks,
Kur birsem tel Nemane zauri! . . .“

„Weenmehr wairak tad prahtā nahks
Klusa dsimtenes mahja —
Meta un brihnischkā mihlas nakts,
Swaigsnes kad palagus klahja!“

„Prahtā nahks, meschs tā dusot jums schalz,
Strauts pa eeleju urgo —
Apses brihnischklas dainas pausch,
Leetawas likteni murgo! . . .“

„Tagad, waroni, nebihstees,
Ja kahds bultu tew schautu —
Wirfaischa pili tew atstahst buhs,
Tew ir jaet us tautu!“

„Tad if zeemā, kur leišči miht,
Kur wīnu dehli un meitas —
Metu un Margeru peeminot
Stanēs fajuhfmas sleitas!“

„Un waroni Margeru peeminot
Jauns leitīs nems purwa fokli
Pret Jodu un fumpurkeem zihnā ees,
Bet zits nems skandinat fokli!“

„Wehl zits wisshwehtako birsi sneegs
Wiswarenās dainas lai dainot —
So pahrejais wišs, kas pa semi leed,
War waroni Margeru wainot!“

Un kad to Margers bij dsirdejis,
Kad sīhneeze bija jau projam —
Kā famulšis brihdi Margers stahw,
Tad redsam to aisklešojam —

Un wirfaischa meita un Leetawas pils
Un wara un kara pulki —
Ais muguras, Margers preeksch teem nu šils,
Kas noslehpumeem ir tultsi.

Atbals.

Gadu no gada svehtweentulis
Get Margers pa lankam un sehtam, —
Pehz Metas, pehz Metas ween melleidams;
Sirds ašno wīnam no rehtam.

— Kur palika Meta?“ prasa wīnsch,
— Teiz man to, roblapainā kawa?“
„Ja gribi to atrast, tad pasteidsees
„Te tabli wehl wīnas nawa!“

„Kur palika Meta?“ taujā wīnsch
Tad osolu roblapaino.

„Ja gribi to atrast, tad pasteidsees
„Ja šawā buhdinā daino.“

Get tahtat Margers, svehtweentulis —
Sirds wīnam no šahpem kaisa;
Kā farkans atwars ir wehrufees
Starp toreis un tagad — tam plaisa.

Wīnsch melle, melle Metu arween
Melle gadu no gada, —
Kur flehpufēs Meta, zeriba dseest,
Wīnsch neatrod dwehseles rada.

Wīnsch melle, melle Metu arween
Pa wīsu Leetawu plaschu —
Scho waideloti, scho atstumto
Wīnsch melle tā fewi pašču.

Wīnsch melle, melle, bet neatrod —
Pee wīnas buhdinas stahjis:
„Kur eš gan, Meta?“ atbildes naw,
Neweens naw atwehrt tam gahjis.

Stahw weenu mirkli Margers tā mehms —
Metu atrast naw gaidams —
Tew weentulibu pats krihwis ir lehms,
Un janem, kas neatraidams.

Meta weena.

Tad palika Meta gluschi weena
Un mati širmi tai kluwa —
Wijigais, lofanais, smuidrais stahws,
Kā nahwets leezās un grūwa.

Isdega Meta bes mihlas rafas,
Kā šaulē degdama druwa —
Kailaks palika dsihwibas toks,
Sulotās lapinas schuwa.

Gan brihnischkais seedons prahtā arween,
Kad leepas runaja maigi,
Bet tā druwas rudens šaltumā baht
Bahleja Metas waigi.

Ja fenak azis bij mirdsums sposchs —
Baiga leesma tur kwehlo —
Ja fenak jaunibas dedšiba bij —
Laisks aisnesis seedoni zehlo.

Metai Rahmawa prahtā nahk,
Sawadi azis tai kwehlo —
Krihwa glahstus ta atzeras,
Biršē Margeru zehlo . . .

Atzeras Meta: svehtuguns deg —
Saulē pusdeenā zetas —
Speedigs ir leišču Rahmawas gais —
Gulhji-mahkoni wetas.

Krihwu krihwis tad Metu šauz,
Nowedis toku ehna —
Ne tur wairs deewu sstateeni snehz —
Ne uguns sprakstona lehna . . .

Get Meta . . . Sawada jutona twer
Meesas pantus tā baifma —

Satvehris loka to krihwu krihws,
Pehkchni brehz Rahmawas gaisma.

Safchalzas egles, eedegas gais,
Schim azumirklim trubkst wahrda,
Meta ka nomahkta azis wer,
Tahlè mirds krihwja bahrsda.

No scha laika Meta arween
Waidelote bij pirmà —
Winai pee krihwa kahds noslehpums,
Pee deewu lutekka firmà.

No scha laika Metai arween
Sawadas pasaulēs wehràs . . .
Krihwa balto bahrsdu ta reds
Luhkojot swaigschawotšferàs.

No scha laika Metai arween
Krihws katrà seedinà, stahdà —
Krihws katrà kufainikl kas leed,
Mihlas swehtnizu rahda.

Un no scha laika Metai arween
Waj wehja schuhpukl dšilna
Ar behrneem runà, waj greesa greesch,
Daba atšlehgu pilna.

Swehtuguns leesmàs kad luhkojas,
Ne tai ko waizat, ne prašit —
Ta dabu un kaubis un dšihwneekus prot,
Ka muhschibas burtus lašt.

Waj Margers bij jau to eemihlejs —
Scho jaunekli atžeras wina,
Ka tas netahki no Rahmawas
Sehd biršè us sahšainà zina.

Mirkli us Metu pastatas,
Tad lez us kumeta schiglà —
Un projam aulekšchodams ka wehjsch,
Starp tokeem pasuhd ka miglà . . .

Reds Meta, ka toreis ta bijuse
Starp brokastis un pusdeenās ehnu,
Starp winu un krihwu ka besdibens,
Ka mihlè ta leišču sehnu . . .

Talab no Rahmawas behgdami
Diwi swehtweentuki gahja —
Weens Margers un otra Meta bij —
Swaigschnefegas debesšis klahja.

Peekalnè apmetàs . . . atauga schalz —
Strauts pa paleju urgo —
Apšču lapās sus wasaras naktis,
Leetawas likteni murgo . . .

* * *

Weentulibas wehstneschi.

Ahrà kwehlo karšts seena laiks —
Meegs Metai nenahk un nenahk —
Waj kaujas uguni Margers eet?
Un Meta šapno ka senak.

Wehro Meta ko šihlite dšeed,
Ko wahlodse sarà wehsta: —

„Tu Margera neredsešt nekad
Tam leesma pret tewi dšehsta!“

Klausās Meta ko pusnakts teiz
Un ko pusdeena stahsta:

„Tu Margera neredsešt nekad —
Tuhs stahwat sem krihwa lahsta!“

„Taws Margers wiršaischa pili miht —
Tu — waidelote ko waja —

Pa semes pihschfeem tew ložitees,
Ka tšchuhškai šmilšchainà klajā.

„Tu weena, atštumtà waidelot,
Ka tšchuhška pee semes wihsfees —
Un firmais krihws buhs taws pehdjais draugs,
Tew mirstot ap tewi kas tihsfees.

Metas nahwe.

Weenos seedos mirds Metas puku dahrs —
Seed roses — seed wišas til štumjas,
Ka asaru štraumè masgajuschās,
Ka purpura palageem jumjas.

Wehl Margeru Meta gaida arween,
No kara mahjās tas nenahk, —
Ja šihlite sarà dšeesmu dšeed,
Tad štumjak arweenu ka senak.

Kau, kehmu rindas pahr schogeem leen —
Kau, weens jau til tuwu speeschas —
Azis dihwaini mirkšchkinat šahk —
Wiša ta rinda greeschas.

No swaigšnem kahds dihwains jahtneeks šfreen,
Pee schoga schkehpi un wahles —
Un balti tehli no wekupes —
Deg purpurà wišas tahles.

Un Margers nahkdams fiboschs un balts
Nostahjas Metai aš pleza —
Zehla šolli pret debesšim —
Mirdšoscha swaigšnite leza.

Tad tuwak un tuwak Metai breešt
Rahmawas uguns til balta . . .
Nahk krihwis, škauj to, šposchums dšeesšt . . .
Meta wina škuhysteenos šalta.

Warona Margera peeminai.

Kam schaura kluwufe wiršaischa pils
Un winas šposchums ka mahni —
Tam jaet tautà un jamellè
Dšitako wehrtibu šlahni!

Pats šewi Margers ir weidojis
Un tautu pehtijs ar bihli —
Kas pašam apšlehpts šrdsdšihlè dus
To tautà meklè un mihli!

Tad wajaga eet un pehtit un rakt,
Wehrt wakà apšlehptas wihsles —
Un dšintara juheas atwaros kahpt
Un išnešt pehrles no dšihles!

Tà isgahja dahrgums gaismā zelt
 Un Leetawas sposchumu rahdit —
 Grib Margers senlaidu deewibas
 Un Rahmawu godam stahdit.
 Pa leischu buhdinam sokodams
 Sew nenem Margers neneeka —
 Ne sposchuma tihko, ne wirsaischa pils,
 Un kareiwja flawa — leeka.

Ar kolli pa druwam un sehtam eet
 Un tautas sahpes tehryj dseefmās —
 Bet leischu tautai, kad Margeru dsird,
 Kruhtis eedegas leefmās.
 La schodeen, kad leischu sehns dseefmu dsird,
 Teifsmaini fwinigā lomā —
 Par feno wirsaischu godibu
 Un par waroni Margeru domā.

Seemelneeka fapnis.

Pusaugu sehns eenes man laut ko sihda papiri eetihku,
 noleek steidfigi uf galda un pasuhd.

Kas tur waretu buht?

Papiris tshab sem sinahrigajeem pirsteem, — istinas
 farkanu roschu puschkis. Pee leelaka seeda peeseets mas
 selta gredsentinsch ar rubinu widu.

Ka winas atkwuwuschas sche? Mufsu apwidu tahdu
 roschu naw. Seemelis tas neeerebs: peesogas kluff klacht,
 leekas mihti glahstot — un nonahwe.

Ka winas smarcho, schis roses, ka mulfina prahtus!
 Ka leefmo farkanais rubins! . . .

Wiss peenem roschainu nohrasfu . . .

Un laudis nahf un apmulst no reibinoschās smarshas
 un nestin: waj tas fapnis, waj pateesiba.

Es dobu katram pa farkanam seedam, lai tee tos aif-
 eedami panem lihds un tiz, ka ta ir pateesiba, jo fapni
 dseestot neatstahj neta.

Durwis atveras un aifveras, — pasuhd seeds peh
 seeda. Palizis tikai wisleelakais ar maso gredsentinu, —
 to patureschu sewim.

Notshihst wehl durwis. Rahds eenahf un famulās
 raugas roschainajā gaismā . . .

Winsch netiz! . . .

Sanehmis wisus spehtus, winsch fasleenas un nizi-
 noschi raugas pehdejā seeda un pazel rofu, lai atwehrtu
 durwis.

Leefmojoschā ffata fertis, seeds weras . . . Wehl
 weens azumirklis un farkanās famta lapinas ijufs un
 fawihhtis.

Ne, bet winam jatiz! . . . Jatiz, ka ari sneegā un
 wehtrā war atmalbitees seedona wehsmā. Jatiz ka wiseem
 ziteem, — es sneedsu tam pehdejo seedu . . .

Un winsch to satwer, fashnauds bahlajās rotās, itā
 pahrleezinadamces, waj tas ir ihstis un fmaididams raugas
 seeda dwehsele — un nemanot falausch gredsentinu . . .

Smagi, ka afins pileens nokriht rubins uf grihdas,
 trihzoschi usleefmo un nodseest . . .

* * *

Lehni atveras fwina smagee azu plakstini un farau-
 datās azis raugas jautajoschi krehflā . . .

Rahda buhs deena? Rihts ir tik tumshs un druhms.
 Rahda buhs deena? Apnizis fals, apnizis sneegs un
 wehshch — gribas faules deenas.

Weenmuki, nesteigdamees tishch wezais seenas pullstens
 — flaita gadeem jau minutes, stundas.

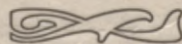
Aif seenas kahds meegā eefungstas, dohji ka mirejs . . .

Ta, wini drihs zelsees . . . Aldos atkal par sudraba
 grascheem datu afins, fajauktu ar sweedreem. Azis eegrims
 dsitaki dobumos un paliks tumshakas raugotees darbā,
 grumbas feja eegreesifees dsitak, un pawaditajā muhschā
 buhs weena fahpyu deena wairaf . . .

* * *

Naw neweena seeda, naw falausta gredsentina, — naw
 isdifikuschā rubina . . . Naw itin neta . . .

Is dwehseles dsikumeem islahpj diwas karstas asaras
 un pasuhd tumfā . . . ka fapnis. A. A—sch.

Rotala waj zihna?

J. Wainowika stahstis.

Ta—ta—ta . . . ta—ta—ta—ta! . . . smagā
 pufstā fit riteni.

Ka spojiga ehna fiboschām azim pa tumfu drahschas
 wilzeens. Tas ir preefshpehdejais — nakti isejoschs,
 uf juhmalu. Masakajās stanzijs winsch nemaf nepeetura.

Brauzeju ir mas. Bet palatejā wagonā tik diwi ween.

Pee loga, weens otram pretim nosehduschees, wini statas
 laukā. Tee nerunā, pat nepastatas weens uf otra. Un
 leekas, katrs domatu tee fawu tahlu, otram swebchu domu.
 Bet laukā, tumfā, wimu flati krustojas, ka neapfinā mehrti
 mellejot, waj domai turpinajumu.

Tad wina peezeekas, grib logu atwehrt. Esot karsti, smazigi.

Winfch ari peezežas un pafalpigi nolaisch logu. Wini abi tagad stahw weens otram blakus. Salta wehja puhma glahsta feju.

Wina isleežas pa logu; ftatas tumfā. Roku ehnas, tikto weedamas, sib garam. Modun pehrtons, tahlsch wehl; pahri mescham sibens noplaitfnas.

„Buhš leetus,” wina faka baschigi. „Ko tad mehš fadarifim nakti?”

Winfch neatbild un ari noleežas pee loga, laiku wehrot. Bet logs ir schaurš un winau galwas gandrihs faduras. Wehjsch, garam sfreedams, isjauz winai matus un met tos blakus stahwetajam fejā. Matus fahrtodama, wina peeleežas wehl tuwat tam. Tepat pee azim fahrdinoschi kustas pirkstini. Un winfch, kà nejaufchi, teem peeduras ar luhpam.

„Peedodat!” teiz wina, roku atwilfdama nostaf. „Waj neeestu jums?”

Winfch pafmihn, protams, winai neredšot. Šchi masā komedija!

Šeb wina, warbuht, teescham nenoprata skuhpsta. Un wina roka, fura apstaut graffjās jau winas stahwu, schaubās nemanita noslihdeja atpakaf.

Winfch attak noschschas. Pret logu fahf jau fistees leetus piles. Un tumfa isleežas no ta wehl beesata, wehl smagata.

Sem grihdas kautkur apafschā dfeed sawu weenmutigo dseefmu riteni.

Ta—ta—ta—ta! ta—ta—ta—ta! . . .

Un winā klafotees top fšumji. Itkā sma-gums usgulstas uf diwehseles un speesch. Nelahdu konturu schim fšumjam naw. Kà tumfa ispluh-duschas un kà tumfa smazigas.

„Mums nelaimejas,” faka winfch. „Šchi rudens fajuhta, kas tagad gaisā! Un taifni tad, kad fastapschanās mums. Waj teescham liktena naw lemts,” winfch smeetees grib, bet lahga ne-paddas.

„Tad stahstat juhs kautko,” fahf wina masleet nepazeetigi. „Tas juhsu kawaleera peenabtums. Waj finat, isstahstat man lahdu romanu no teem, kas beigu laikā bijis jums. Es dširdeju, jums winau deewa fwehtiba, kà daschdeen — dsejneekam,” weegli saimojofchi aprauj wina.

„No faweem roma—neem,” winfch negribe-dams steepj. „Bet kas ta bija, kas fajija, ka semi, maifki tas esot sawus — partnerus — kà is-mantot, par wineem wehlat stahstus fazeret — weenalga, rakstifki waj mutifki. Waj ari juhs reis ne-bijat starp „zeetufcheem”. Kà ustrauzatees, atminat?” winfch nobeids ironifki.

„Ja, mani meerā atstahf, to es isluhgtoš!” un wina peefarfst pat.

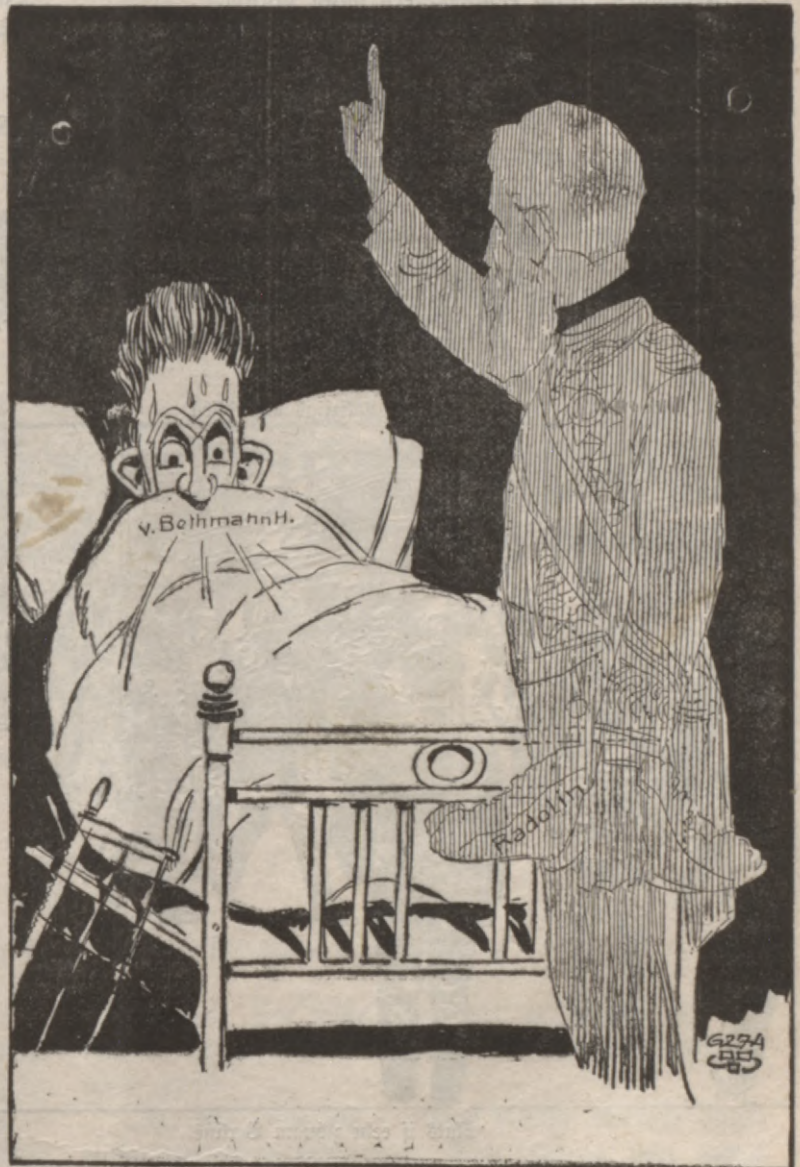
„Bet kadehf isnehmums? —” winfch nefaprot.

„Es gribu kà. Juhs stahstijat par pehdejo un — peeteef! . . .”

„Es paddos,” winfch faka fmihnofchi. „Par pahchu pehdejo,” winfch usfwer — pehdejo.

Uš brihdi klufums. Tikai riteni steids sawu: Ta—ta—ta—ta—ta! . . . Winfch domās nogrimis, kà leelas wirknē atminā reis bijufcho. Bet wina gaida apsolito stahstu.

„Tas bija reis — waj fen, waj nesen, fur un kà, to nefaka aif elementarakā takta, tãpat kà ihstā wahrdā ne-fauz waronus, — es tifu pasifstams ar lahdu meiteni. Waj winau fihfak aprakstif — waj wina flaisfa bija, waj neflaisfa — juhs gribat dširdet?”

Kadolina gars parahdas wahzu walststanzleram un tam parego: „Gaidi ween, gaidi ween, drihš tu ari dušef!”

„Ja, jel ja!”

„Ta lepojās ar fawām azim, leelas, filpelekas winas bija,” winfch nostatijās zeeschal sawā beedrenē, kà fahf-medams winā lahdu, „un rokam — baltām, fchaurām, flaidi smalkeem pirkstineem.”

Ku wina neapfinigi uf fawām rokam pafkatas un prafa — bet kautkas ufmanigi noslehypts winas balfi:

„Waj es to pasifstu — fcho meiteni?”

„Nē, tas pret norunu, bet personibam, mana godatā,“
wīnšch ņmejas drusku peespeesti.

„Nu, wīsmas, waj es redsejuse esmu wīnu?“

„Ja gan, un, protams, ka juhs wīnu redsat. Bet waj turpinat?“

„Ja, luhdsu, luhdsu!“

„Es nešinu, kā tad tas isgadījās tahtak, bet weenmehr mehs bijām kopā: dahrsos, isrihojumos. Un es jau at-
kašwu few daschu sfluhpsu teatri, kad sahle tumscha kluwa,
un es sehdeju tās smalkos pirkstus tikai pausē islaidams.“

„Un tahtak?“ azim eemirdsotees wīna prašja.

Dglu' rati polizijas apšardsiba.

Stats is eelu zihnam Berlīnē.

„Ja, tahtak, tad luhk notika tas kaunatais. Es ņ-
stapos ar zitu, kura mani pahris reišes uswareja — wīsu
panehma. Tas ir,“ wīnšch ahtri islaboja karikētā patofā,
„ne wīsu domu, wīsu juhtu karaleene weenigā ta kluwa,
nē, bet tikai panehma tikdauds no manis, ka tai — pirmajai
— wairs neatlika. Man tā reiš ņrēdi nebija wehl tās
darba dalischanas, ka waretu ar wairakām usreifi galā tikt.
Tas tatschu bija preeksch gadeem diweem,“ itkā atwaino-
damees un paslaidrodams peesihmeja wīnšch.

„Pež tam mehs ņstapamees — gadījās pa reisai —
isrihojumos. Bet tad jau gandrīh weenumehr man lihds

bija otra. Un es dširdeju tit istahlem, kā isaižinoschi un
likās besbehdigi ņmejas wīna. Bet tee bija aiswainota
paschlepnuma spihthes ņmeekli; ņmeekli, kureem ņahpes zauri
juht. Man wīsmas likās —“

„Dauds kas leekas jums. Juhs esat eedomigs!“ tam
pehščhāi runā wīna eekrita, un roka nerwosi tai mut-
autīnu buršija.

„Warbuht. Bet juhs — us komplimenta jaatbild tāpat
— ne masak.“ Un tuwat wīnai peeleezees, tas turpināja
klusak, bet ar usswaru:

„Juhs ņapratāt? Juhs pašihstat to pirmo. Nu, wī-
mas ņpogulī juhs wīnu redsat — ta

tak juhs. Lai esam atklahti. Un tur-
pinajumu — to juhs gan ņinat, bet
ne pilnigi. Un ja juhs eesahkumu
dširdet gribejāt, es beigas gribu tagad
stahstīt patš. Waj atminat to muhsu
ņstapschānos parkā gadu atpakal?
Juhs brauzāt projam tad. Mehs „is-
ņlaidrojamees“. Waj atminat — juhs
mani noņauzāt par semu, masiņtu. Es
esot kautkā aprunajis juhs. Pee ka
un kad, to ņinat nedabuju. Un ari
tagad drošči nešinu. Tik atminos,
ka tur bija kaħds — pusdraugs, pus-
pašina mums kopejs abeem. Tam
es ko biju ismetis. Tas wīsu greišā
ņpogulī, ar ņawas redatžijas papildina-
jumu, bija laikam parahdijis jums.“

„Es ari tagad wehl par juhsu
toreisejo istureschānos to pašču teiktu,“
bija wīnas atbilde. „Tik tagad tas
man weenaldsigi, ko par mani runā,
un es pašmejos. Es neesmu tas
nairais neņinatājs ņukis wairs, kas
toreis — teatri. Bet lai nu peetis;
teescham neatminu pat, kas tur bija
ihsti ņapahpats.“ Un wīnas balši
juta nepatihschānu.

„Bet manim nepeteet,“ wīnšch
eekarņa. „Lihds galam kaujat isrunat.
Es atgahdinaschu. Juhs teizāt tad,
es esot pliki pelnijis par ņawu isture-
schānos. Es ņawaldijos, tikai pašmejos,
un ņaziju, ka tas naw teesa. Lai

zih negeħliga mana istureschānās, bet wīna wīsur deegān
motiweta, pahrlīkta un nepahrschteigta. Ka mana rutina
ir wislabakā garantija pret taħdām leetam, kā pret
pliki. Ja, ņinat, rutinetai technikai ir milsiģs ņwars. Un
zilweks, kuram wīna ir, tā newar eekriņt, ka wīnšch no-
pelnitū pkaufu . . .“

Nu wīna pilnigi jau ņawaldijusees un ņstātas wīnā
ņmaididama.

„Es atwainojos. Pahrat ņarba toreis biju — atihstos.
No ustrautuma.“

„Naw atwainotees wehrts. Bej tam, man leekas,

paradā es nepaliku jums. Es daudš ko farunaju, kaitinadams juhs. Ka juhs tā seeweete man peedot newarat to manu aiseefchanu nelaitā; ka ta, kas zeesch, ne smalljuhtiba, bet tik paschlepnums. Tad peenahja lahds un mehš schkhramees. Tā, luht, mehš — lihdsigi . . .”

„Tā, tā. Mehš lihdsigi! . . . Bet atkauj, es tagad turpinu. Juhs nupat teizāt wehl, — mehš tolait tihri neschkhirami bijuschi: gan dahrsos, isrihkojumos — arweenu kopā gabjuschi. Waj atminat, ko atbildejāt juhs, kad —” wina masleet apstahjās — „es tajā wafarā jums jautaju, kadeht tā isturejatees pret mani, kas tee par tahdeem ispluhdumeem bija tur teatri, — ar skuhpstem, rokas speedeeneem un —”

„Zeru, ka bes nopuhdam, bes waideem tatschu,” winsch smehjās, runā eekrisdams. „Es atminu, tā tad, ka atminu.

Un mana atbilde bija schahda apmehram: es dariju, kas man patikās, un wispahri es saweem pasinam un simpatijam esmu ustizigs tik ilgi, kamehr wini manim — nu, tā lai šaka — interese. Un tahdus tauštamus peerahdijumus, tā skuhpstus un tā tahkak es atkāju aif tihrās peenahkuma šajuhtas. So rahdit seeweetei, ka wina neimponē tew tā seeweete, tas tatschu wismas nepeeklahjigi.”

„Un waj juhs nemelojāt toreif jau — schai atbildē?”

„Nē, melot nemeloju, tikai nokluseju to, kas nodereja manam noluhkam jums atdarit. Es biju speests us to, lai kluhtu lihdsigi — чтобы расквитаться. Juhs — manim jaatsihst — man eedsehlāt,” winsch itkā atwainojās.

„Sa? —” un grehti bija ko isprast winas balst — pahrssteigums waj preeks. „Tad atsihstatees: bijāt eewai nots. Nu, turpineet atsihschanos tahkak wehl.”

„Bet ko tad wehl?” winsch nopeetni jau brihnejās. „Waj mihlestibas atsihschanos jums?”

„Juhs diwas reifes peeminejāt: lihdsigi. Bet waj juhs ari domajat un zeeschi tizat tā? Waj naw lahds tahrpinsch, masinsch, masinsch tahds, kursch grausch bes apstahjās: bet ko, ja tomehr es tur buhtu uswarets, ne uswaretais pats? ja tomehr es wehl lihdsigs neesmu? Waj jums tā naw? Schis tahrpinsch — juhsu lihds eedomibai pahrsphiletais

paschlepnums. Un tad juhs nahkat — itkā wisu notikuscho aismirks, kopsch es pee juhsu „horizonteem atkal parahdijees,” — kauns ruhgtums bija winas balst, — „un atkal šahkat: — kopā dahrsā, kopā isrihkojumos,” ta klaji karikeja wina toni. „Jums tatschu wajaga peerahdit, ka juhs sche ari uswarejat — wismas lihdsigs, tā juhs fakat. Jums wajaga panahkt sawu: parahdit, es esot juhsos eemihlejusēs. Un preezajatees, daudsi jau tā domā. Un brihdinajuschi pat daschi, lai es neejot ar jums.”

„At, labās dwehseles!” winsch jautri smehjās. „Waj tu redsi! Es — demons pawedejs, ha, ha! Nu, saprotu: aif to tad juhs tā gribejat schurp braukt — schai tulknesi. No labeem gareem baidatees — par sawu reputaziju, — ka jaunu pamatotu motiwejumu teem nedodat preeksch wina aifdomam.”

Celu zihnas Berlinē: Polizijas sadursme ar strahdneekem.

„Ne tas. Par wina aifdomam es smejos tik. So sinu, ka tās nepareisas — ar to peeteel. Un juhsu eedomiba welti gawilē.”

„Kas sin? Bet pag’, — man tatschu joectura lihdsiguma prinzijs-paschkwitаться. Waj atminat, pehz sawas atbraukschanas ihst juhs man teizāt partā: at, sinu jau par juhsu jauneem warondarbeem, tā juhs tos stufischus te neekojat. O, tā es gribetu buht klaisa — juhs eemihletos mani, tā pa ihstam, — un tad es parahditu jums, kas tas ir — zeesch. Nu, un no ta zif tahlu wairs, ka juhs schim teizamajam nodomam wehl kautko upurejat. Reputazija jau seedota, — juhs pate atfināt. Un zitadi es nepadodos jums, tā tik pret scho: ja eemihlatees mani juhs, tad ari es,” winsch beidsa, likās, jokojot. „Ja, ja. Waj grausch jums ari tahrpinsch, ko? Zits neatleef.”

Tee paslatijas weens us otru. Winsch pirmais ne-

istureja un sabta smeetees; ari wina peebalfoja drihs. Tà wini smejjàs labu laizinu; weens otrà pasftatas un smejas tik. Un riteni, kà aishidamees peebalfoja — sawu: Ta—ta—ta—ta! . . . ta—ta—ta—ta! . . .

„Waj ja?“ winsch beidsot pirmais atkal eesabta. „Ta eet — kà sabula par ahschu laipinu — mehš fastopamees us schis platformas . . .“

Un wini paspeeda weens otram roku, smeedamees kà draugi. Bet smeeklos tomehr juta kautko noslehpufchos, kas likàs, glubneja un usmanija pretineeku.

Winsch isnem pulksteni un pasftatas.

„Tuhliu jau buhs.“

— Un naw ne minute, kad greefigs swilpeens aishrahšchas gar logu rindam. Wehl riteni klauds sawu — ta—ta—ta—ta! bet arween lehna, lehna . . . Beidsot apstahjas.

„Kad pasihstami ween tik nebuhtu. Te dshwo Si-menows, no treschà kursa; wehl wakar fastapu. Un scho wakar es solijos buht konzertà,“ wina wehl noraisejàs, laukà kahpdama.

Bet stazija ir tultscha. Wisus wasarneekus leetus mahjàs pahrdshinis.

Te e iseet zauri bufetei; us juhmalu. Tik tumšchs, kà newar zeku faredset.

„Pa kuru eelu?“ prasa wina.

„Pa kuru eelu — ja? Es ari nesinu,“ winsch atsauzas un noschehlo jau fewi pahrgalwigo brauzeenu, kursch sola nepatishchanas bes gala.

Us labu laimi wini nogreeschas pa labi. Get garam wasarnizam; wisur logi gaischi. Balšs dshrdamas kaut kur stan klaweeres. Bet miglainajà leetus gaisà wisas fkanas itkà nospeesas, kà nedshwas. Bes bakchantiskà juhmalneeku braschuma.

Zif sawabi!“ teiz wina — „waj ari jums tà neleekas, kà buhtu rudenis jau wehls. Bet wehl pat augusts naw.“

Kà melnas ehnas pasftreen garam pretimnahzeji. Teem wiseem schirmji usfisti.

Nahk kruzteki — un atkal neisprashanà pa kuru eet. Us preekschu, taisni, — wini beidsot weenojàs. Zefsch beidsot kahpàs eelolas, teef grubtats, smilshains. Un preekschu ehnas tumsu padara wehl dshfaku, wehl baifafu. Tee eedami gandrihs waj wirsù usftreen ziteem — pretimnahzejeem no krasta puses. Un sabijuses wina peekeras tam klast. Bet tumschà schalkona nahk tuwat, tuwat.

No preedem isnahkot pee juhras itkà gaischaks teef un atkal wini eet par fewi katrs.

Pahr juhru un pahr kahpam mahšons nogulees, kà smaga weengabala masa. No neredsama tahluma is tumšas, wilni nahk us krastu, shki weenmuki. Un gurdenmeegaina ir winu dseesma.

Un kautkas gurdenmeegains wisà gaisà juhtams. Tas itkà nospeesch, wisas domas paralisedams, un wahrdus neisteiktus fastindshina jau. Tahds apatishks meers un klufums apnem wisu.

(Turpmat beigas.)

Portrejâ.

Wiktora Eglijcha dshjols.

1.

Tik dauds ir poesijas laukà,
Zif ween war selta rudens dot,
Un tomehr portrejâ, Tu jaukà,
Wehl poetiskal smaidit prot.

Kahds laukos nobreedums, tahds Lewi,
Wistihkamakais abos meers,
Kà deewischlibu slehp Tu fewi,
Un apjausch to Lawš kawaleers.

Ta staro Lew is wisas buhtes,
Is stahwa, fejas; azis kuhst
Par swaigschnu kwehli; tomehr juhtas
Smajds afais sawà warà guht.

Ir Lawà gaità mirkli tahdi,
Kad kuhsti wisš weens daikums Tu,
Scho mirkli portrejâ Tu rahdi,
Un baudu to kà brihnumu . . .

2.

Al, wairat stundas jau to baudu,
Kaut selta rudens ahra wis,
Kaut pilna daba filto glaudu,
Lawš flateens nedod masak wis.

Un atminos es tik dauds flaista,
Kas, Lawà buhtè raifšjees,
Pee fewis zeeschi mani faista
Un dauds wehl zitus sehš un sees.

Kà ofolajà dahbols seedofchs,
Lew kopjams daudsu firschu lauks
Un gars Lawš, muhschos gaismu weedofchs,
Nisween wehl aromataks plauks.

So flimsti Tu pehz ideala
No fihkà behrna gadeem jau,
Un pilniba, kas muhschos tahka,
Kaut sasneedsama muhscham naw,
Lew brihscham itkà tuwa leekas,
Kad wisa dailè kwehlo Tu,
Un gars ar Bethowenu teekas,
Un graud Tu wina muhschibu . . .

Bet es, kà kuhstu muhschibs warà,
Kà juhtu, zif man tuwa Tu,
Un Lawu daito meesu swarà
Waj paschus deewus aplampju.

Daschadi raksti.

Nowehrojumi un ismehginajumi semkopibā.

Barons J. Manteifels. Wehrojumi un ismehginajumi fainneezibu eerihzibā un tehnikā daschados Kreewijas apwidos. Autorisets cand. agr. J. Widina tulkojums. Apgahdajis Ernsts Plates. Rigā. — Schi grahmata naw ne teeschi domata ne peemehrota Baltijas semneeku fainneezibam. Wina usrakstijuse persona, kura, jashchaubas, waj kahdreis praktisejuse tahda apmehra fainneezibās, kahdas ir Baltijas semneeku fainneezibas, t. i. massaimneezibas. Grahmata aprakstita tikai leelfaimneezibu fainneezibas weschana. Bet ar to naw teikts ka wina lasama un studejama tikai leelfaimneekem: tur toti dauds un fewischki deriga atradis ikkatris massaimneeks. Itkura grahmatas rindina tikai leezina par autora plascho un wispusejo prakst, kura, neteiksim wiszaur, tomehr galwenam kahrtam dibinata us labu teorijas pahrsinaschanu. Weetam autors taifa wisai afus pahrmatumus teorijas pahrlleezigeem deewinatajeem un tos lihds sinamam mehram weetā, bet weetam wina smeekli par teoriju un sinatni flan pateescham pahrmehrigi flaki, bet galwenais ne weetā un tas rahda, ka autors alli fwersa tikai us praktikas pusi. Un tas jau ir folis, kas peewell wina darbam leelu minus jo: jalozas ne teorijas ne praktikas preekschā, bet japrot winas abas fassanot. Ta ir mahstla, kura katram weiklam laufaimneekam japrot un kuru neprast nosihmē — neprast fainneekot.

Pret autora eestateem fainneezibu weschana daschados Kreewijas apwidos buhtu dauds ko eebilst, bet tuwat pee ta uskawetees man nekauj apstahki. Es mehginaschu uskert paschas raksturiskās weetas un taifst eerunas, kur tās listees buht wiswajadfigatas.

Grahmatas pirmā nodatā autors leetischki runā par semes isleetoschanu un starp zitu seemeku un seemehwakaru apwidos eeteiz peecturetes pee kahrtibas, kur wisa apstrahdajamā seme eedalita trijās dakās: dahrsa lauki, galwenee lauki un ahrlauki. Ja ruuā par tā faukto laupischanas fainneezibu mehš autoram waram speest rotu par wina teescham weiklo laupischanas fainneezibas eekahrtošanas planu, turpretim ja runajam par intensiwu fainneezibu, wahrda teeschā nosihmē, tad japroteste pret barona J. Manteifela padomu wisstingrakā kahrtā. Wina eeteiktis fainneezibas tips ir wistipistakais laupischanas fainneezibas tips. Un pee wisas kreewu muischneeku semju plaschibas un zitām preekschrozibam, kuras weizina tamlihdfigi eekahrtošanas fainneezibas weschana, to naw eespehjam peeoft ilgatu laiku us weetas. Pehz ilgala waj ihfata laika ahrlauki japamet brihwā jeb jagahdā no rolas. It weegli japrotams ko nosihmē tamlihdfiga fainneekoschanas kahrtiba, wispahrigi preeksch sinama apgabala waj walstis laufaimneezibas. Ja runā par intensiwu fainneezibu wispahrigi, tad baronam J. Manteifelam ar sawu laupitaja planu jastahw, labakā gadījumā, notahlem. Ne-

mas nerunajot par massaimneezibam, es schaubos waj Baltijā atradisees leelfaimneezibas, kurām ekonomistis aprehkns laus rihkotees pehz autora padoma.

Schai paschā nodatā kahdā weetā barons J. Manteifels iswed fetoschu flehdseenu: „Saknaugu un labibas kulturās pehz sawas dabas naw saweenojamas, un tapehz seemeku un seemehwakaru sellajos un plestajos laukos tas jashkir un saknaugi jaaudsina sawruhpējā dahrsa laukā.“ Tas ir flehdseens, kuresch nesaetas ar moderno laufaimneezibu. Watar-Eiropas un Amerikas laufaimneeziba to

Alexandra Humboldta peeminellis Wejsitā.

pilnigi apgahsch; tapat ta apgahsch ari seemeku un seemeku wataru razionalas fainneezibas. Es eeteizu autoram nopeetni istudet, wispirms Baltijas laufaimneezibu un tad paraudsitees tahdās Gelsch-Kreewijas fainneezibās, kahdas ir knasa Wasikitschikowa fainneeziba Nowgorodas gubernā un Mufin-Buschlina — Jaroslawas.

Wisai raksturiga ir grahmatas treschā nodatā kur eet runa par darba organizaziju. Starp zitu teek runats par laufstrahdneeku jautajumu, kur autors isteiz daschus nosihmigus, tomehr nesastanoschus eestatus. Tur atrodama fetoscha

weeta: „Kahrtnu isschfiriba bija un buhs, bet naw jau nekahda wajadsiwa otrai pusei to list fajust, fewischki kas sifmejas us prežeteem strahdneekem, kuru atteezibas us mums dibinatas us nolihguma pamateem.“ Ta: barons J. Manteifels droschi un neschaubigi atsiht to, ko latweeschu massaimneeki un wina tuwatee kolegi Baltijas leelfaimneeki nekahdi negrib atsiht un sayrast, ka kahrtnu isschfiribas bijuschas un ir. Bet par noscheloschanu autors scho neapghschamo pateefibu grib atsiht tikai lihds sinamam mehram, ka latweetis fala — us pusrata un no ta istel wina nelogistums. Sawâ apstatamâ darbâ winsch weetu weetam droschi usstahjas, ka laufstrahdneeku stahwoellis radikalni uslabojams, ka strahdneeks teeffiskâ sinâ nostahdams pat blatus darba dewejam. Ja ta, tad tikai logisko domu wajadseja iswest lihds logiskam galam, bet winsch to nespehi. Winsch rekomandê tikai lihdsseksus, kuri aptestu schkiru starpibu asos stuhrus, winsch tikai mekle lihdsseksus, kuri schahdi waj tahdi pahrlahntu besdibenus, kuri atrodas stary eedfihwotaju schkiram. Bet wehsturiska pateefiba reis nu ir ta, ka schee besdibeni naw ar neko pahrlahjami ne nu wehl ar tik weeglu un zaurredsamu segu, kahda barona J. Manteifela, ka asas schkiru kantes un stuhrus tikai, warbuht, us azumirkli eespehjams masleet notrulinat, — schos besdibenus, kantes un stuhrus eespehjams tikai isnihzinat. Ja ta, tad peeteek tikai masleet pazelt azu wahsus un paraubsitees nahkotnê, lai redsetu un sayrastu barona J. Manteifela nelogistumu. Ja stary eedfihwotaju schkiram stahwoschee besdibeni naw ne ar ko pahrlahjami, ja asas schkiru kantes un stuhri naw notrulinajami, bet tikai isnihzinajami, tad wajaga gatawotees, buht gataweem preeksch pehbeja prozesa. To negrib sayrast, bet grib ignoret wif tee, kam saws laktinsch, saws stuhrits semes. Zaur to wini ignoret flaidro sayraschanu. Bakar-Giropa scho leetu sayprot, te wairs nemin tagadejas un nahkoschâs wehstures gaitu, te sawa laktina, sawa stuhritschâ semes ihpafschneeku puse noteek tattistka atkahpschanas, pametot postizju pehz postizjas. Stary zitu man pascham isdewiba nowehrot laulfaimneeku un laufstrahdneeku atteezibas Lombardija un Apeninos, kuri apwidi nesen fazehla trofni wifâ pasaulê. Kahds no Lombardijas leeleem fermereem, laulfaimneeziwas beedribas preekschneeks man teiza: „Mehs sinam, ka mums jaatkahpjas, bet flaidri nesinam, kahdu atkahpschanas tattiku eeturet.“ Newar us reis sayrast un nesayrast sinamu wehstures parahdibu, — bet barons J. Manteifels ta dara.

„Mehs wehl zihnamees ar dsimtubuschanas atleklam, bet ar tam tatschu reis wajaga pabeigt, zitadi wif muhsu strahdneeki zensdamees pehz leelakas brihwibas, turibas un zeenas aisees us Ameriku, Wahziju, Sibiriju waj pilsehtam, atstahdami mahjas tillab fihfiki ka pfichfiki masderigus falaschnus,“ — fala barons J. Manteifels, bet wajadsetu buht weentahrschi dschentlemenam un praft: ar ko zihnas strahdneeki un waj tas reformas, ko es eeteizu, atturês strahdneekus no Amerikas un pilsehtam.

Neti sifmigi preeksch Baltijas wispahreji, atfewischki preeksch tagadeja momenta peektâ nodakâ isteittee usskati par loptopibu. Tur ir weeta, kura skan schahdi:

„Jautajumam par peena lopa fugas iswehli ari ir leela nosihme preeksch eeneffigas peena loptopibas eerihloschanas, bet sifwâ zihna, kuru fewischki peeklopi diletanti par to, kahdus lopus wajaga turet, weetejos waj ahresemju, flajumu waj kalnaju u. t. t. ir gluschi neweeta, jo newar tahdus jautajumus isspreest prinzipâ, wif attaras no apstahfleem, no augschâ mineteem diweem faktoreem un wehl dauds ka zita weeteja.“ — Scho wajadsetu eewehrot tai diletantu kompanijai, kura paschlaif zihnâs schurnalâ „Baltijas Laulfaimneeks“ ap fugu jautajumu, pareisaki kut tufschus salmus ar wina redaktoru agronomu H. Zelminku preekschgalâ. Wineem wajaga eewehrot barona J. Manteifela fetoschu isteizeenu: „Lopu augstâs leetoschanas ihpafschibas pamatojas netikdauds fugâ zil sayrahstigâ atfewischko lopu iswehlê un peenahzigâ ehdinafchanâ un loptopichanâ“

Grahmatas tulkojumu war atsiht par wideju. Es personigi nepasihstu ne cand. agr. J. Widinku, ne cand. philol. J. Widinku daudso walodu mahzibas grahmatu farastitaju, bet man leekâs, ka ta ir weena un ta pate persona. Ja ta, tad preeksch J. Widina ka filologa daschâ sinâ daudj pahrmatumu. Man schkeet, ka wifâ grahmatâ naw neweenas neapfinigas kuhdas, ka tas ir leelakâ dakâ latweeschu tulkojumos. Katrâ sinâ J. Widinsch winas par kuhdam neatfihst. Tulkotajs leelâ mehrâ nodewees jaunu wahrdu radischana un atwasinaschana un radijis un atwasinajis wahrdu tahdu wahrdu weeta, kuri jau sen kamehr latweeschu walodâ nodibinajuschees. Sche daschi peemehri: wahrda „relatiws“ weeta tulkotajs leeto wahrdu „atteezigs“ (wehrdifisks tulkojums no freewu walodas); „mahfsligo mehflu“ weeta — „mahfsliflee mehflî“; „kuhstoschas fofforschabes“ weeta — „kuhstamâ fofforschabhe“; „sahrda“, „stumbura“ sari „scheberka“ un „scheberka“ weeta — „spaille“, kas pawisam zits preekschmets un teek leetots ziteem mehrkeem; „mitro weetu“ weeta — „flapufnejo weetu“; semes „kunkulischu“ weeta — „kankalischu“; „papuwes kahrtofschanas“ weeta — „papuwes kahrtschana“; „darba laika“ weeta — „strahdas laiks“ un daudj zitu sifhtumu. Bet ir ari daudj teizamu pahrraditu, jaunraditu un atwasinatatu wahrdu un tas atkal ir leels nopelnus. Teikumu usbuhwe nedaudj weetas wahja, pat nelatwifika.

Barona J. Manteifela grahmatâ ahrlahrteji leela nosihme preeksch praktiskeem laulfaimneekem, bet fanatistki teoretiki tur war smelt teizamus mahjeenus. Wina naw domata ka rokas grahmatâ, bet rokas grahmatas weetu teizami spehi ispildit. Kas nodarbojas ar laulfaimneeziwu, tam wina nepeezeeschami jaegahdajas.

R. Braslinsch.

Apfkats.

Wisaugstakais reskripts

uf kreewu Franzijas ahrkahrteja wehstneeka, hofmeistara Iswoffta wahrdu:

Aleksandr Petrowitsch! Iuhfu spihdofchas gara dahwanas un plafchee peedfihwojumi, kuras Iuhf eeguwufchi pa 12 gadu ilgo fuhtra deenasta laitu pee wina fwehtaugstibas pahwesta, Belgradē, Minchenē, Tokijā un Kopenhagenā, pamudinaja Mani eejelt Iuhf 1906. gadā atbildigā ahrleetu ministra amatā. Gestahjees fchāi amatā gruhfos politifkos apstahfkos, Iuhf, fekodami Maneem norahdijumeem, ar neatlaidigu energiju un Kreewijas ihsto intereschu ispratibu weltijāt fawus spehtus un spehjas walsts meera politikas nostiprinashanai, kas redsams no fekmigi noslehgteem lihgumeem ar Angliju un Japanu. Atfihstot tagad par labu eejelt Iuhf par Sawu wehstneeku pee draudfigās lihdsbeedres Franzijas waldibas, eestatu par taisnigu, issafot Sawu firsniigo atfinibu par Iuhfu fwehtigo darbibu dahrgās tehwijas labā, eejelt Iuhf par Baltā Ehrgka ordena kawaleeri. Ordena fihmes nosuhthu lihds ar to.

Paleeku Iums weenmehr labwehligs.

Uf originala ar Keisara Majestates Pascha roku parafsiits „un firsnigi pateizigis

Nikolajs”.

Friedbergā, 14. sept., 1910. g.

Laukfkolotaju eewehtribai.

Reti eespehjamš atrast muhsu dsimtenē tahdu laukfkolu, pee kuras nebuhtu eerihfots augtu dahrsš. Bet plafchaku dahrsju naw dauds. Skolu dahrsi parasti ir wifai masi un eerihfoti wairaf flaitstumam, nekā praktifkam labumam. Gemefli fchahdai parahdibai war buht koti daschadi. Galwenām kahrtam skolotaji tomehr aishildinas ar dehstamo kozinu dahrgumu. Schini leetā eeintereseem tahds eesuhstitajš „Df. W.” aishahda, ka Baltijas semkopibas un domenu walde issuhtra katrai skolai apmehram 15 rbl. wehrtibā augtu kozinus waj ari ogu kruhmus par barihwu. Ithweenam, kas fcho teefibu grib isleetot, jaapgahdajas ar tahdas leelakas Rigas dahrsneezibas katalogu, pehz kura jafarafsta wehlamee kozini waj stahdi. Schahds farafstis kopā ar luhgumrafstu un norahdijumu uf atteezigo firmu jaeesneeds augschā minetai waldei, zaur kuras starpneezibu tad stahdi teel isfuhstiti.

Jauna latweefchu semkopibas skola

teel atwehrtā Preekulu muischā pee Behsim. „Latwija”, par to plafchaki sinodama, stary zitu rafsta fekofchi:

Steidfigi teel strahdats pee dsihwoflu eekahrtofschanas muischas ehkā un skolu newar tuhliit atwehrt — teel isdarita tikai skolenu peenemshana, un skolu atwehrt un pilnigi nosahrtootes wareds laikam tikai nahkofchā nedekā. Skola eesahf sawu darbibu ar pirmo kursu, kurā war eestahtees 40 skolenu.

Skolas waditajš Bizki fgs un wina kolegis lehrufchees ar mihlestibu pee fawa jaunā darba.

Jaundibinatā Preekulu muischas semkopibas skolā mahzibu pasneegshana un wifs zits kopā aprehkinats uf 75 r. semestri, kas dod eespehju apmeklet skolū dascham labam ar wahjaku rozibu. Tee 450 rubl., kuras maksā Preekulu muischā semkopibas isglihatibas trihsgadu kursš, buhs masš kapitalš, kursch atmaksafees ar fmitkahrtigeem prozenteem. Par 75 r. semestri audsefneem teel dotas telpas, ehdeens un isglihatiba. Audsefneem pagatawo paschlait telpas kahdā no muischas ehkam. Bet kad skolā nahks pilns skolenu flaits, tad drofchi ween wajadsšs gahdat par plafchakām telpam preekfch skolenu dsihwofkeem, jo 120 skolenu eerweetoschanai buhs wajadsfigas dauds leelakas telpas, nekā preekfch tagadejeem 40.

Skolas waditaji isstrahdajufchi jo plafchu programu par mahzibas darbeem skolā un sewifchi praktifkajā faimneezibā. Zaur waldibas eestahfchu laipnu pretimnahfshanu, skolas dibinatajeem atdota Preekulu muischa ar tahdas mahjas un kroga semi. Galwenā dafa no semes atrodas, faprotams, paschas muischas robeschās. Pee muischas peeder 180 defetinas aramas semes, 37,74 def. pfawas un 139,39 def. ganibu. Praktifkās nodarbofschanās laufkam teel atdalitas 35 defetinas, tihromeem — pa 30 defetinam, pfawam — 5 def. Preekfch dahrsa eerihkofshanas nodomatas 10 defetinas un ismehginajumu lauka ari 10 def. Maschinu staziju eerihkofshana no galwenās muischas atdala 10 defetinas.

Wispahrigi nemot preekfch komerzialās faimneezibas paleef pahri tahdas 120 defetinas aramas semes, 32,74 defetinas pfawas un 139,39 def. ganibu. Kroga semes plafchiba ir fchahda: 46 def. aramas semes, 12 def. pfawu un 9,35 defet. ganibu.

Bes tam pee muischas peeder wehl Sipes mahja, kuru nodomats usstahdit par preekfchfihmigās masgruntneezibas paraugu. Mahjas leelums ir fchahds: aramas semes 24,33 def., pfawu 6,66 def. un ganibu 8,33 def. Pfawu paturot til masā famehrā tadehf, ka daudsām muhsu faimneezibam esot mas pfawu, un audsefneem wajagot rahdit, ka tahdos gadijumos jawada faimneeziba. Tahdas preekfchfihmigās masgruntneezibas eerihkofshana koti laba, jo tur daudsi no muhsu nahkamajeem faimneekem-praktikeem redsšs fawas skolas faiminos masgruneezibas paraugu, mahzifees fche faimneekofshanu un preekfchfihmigu mahju faimneezibas wadifshanu.

Kas atteejas uf paschas muischas faimneekofshanas kahrtibu, tad te lauku eedalijums buhs fchahds: 1) puhdejums, 2) rudsi, 3) un 4) ahsolinfch, 5) kartupeki, 6) meefchi, 7) faknu augi, 8) ausas, 9) ahsolinfch, 10) rudsi, 11) taurinu seedu augi (МОТИЛЬКОВЫЯ) un 12) miftra.

Laukfaimneezibas sinojums par Kursemi.

Behz Kursemes wahzu muischneeku ekonomifkai fabeedribai uf 19. augustu eesuhstitām 20 atbildetām jautajumu listem un 32 pastkartim, „Balt. Wochenfchrift” fneeds

feloſchu pahreſtatu par lauku apſtahkēem Kursemē lihds minetam laitam: Leetainais laiks no julija beigam lihds auguſta ſahkumam ſtipri kaweja waſaraja nowahſchanu, kà ari lauku ſagatawoſchanu ſeemajeem. Daudſàs weetàs waſarajs ir iſdihdſis. Seemas rudſi wiſur ſehſti wehſat, kà paraſts, bet eewehrojot ſilto un ſſaiſto rudeni, tam ſaunas ſelas nebuhs. — Wiſpahr ſchis gads uſſtatams par labu, lai gan no daſchām weetam ſiwo, kà rudſu birums neefot tiſ labš, kahds pehz lauku ſtahwoſka bija ſagaidsams. Loti bagatiga ir pahſchu augu raſcha. Kartupeki ſahf puht ſlapjās waſaras deht un tikai Rihta-Kursemē naw parahdijuschās nekahdas kartupeku ſlimibas. Runkuti un burkani ſtahw labi. Daudſàs weetàs lopbaribas maſee krahjumi uſlaboti ar kreetno ahbolina lauku un plawu atahlu. Kà ahreſahrtiga parahdiba minama ta, kà daſchās muiſchās ahbolina atahlu wareja atſtaht ſehflu eewahſchanai. Saunais ahbolinſch wiſzaur labš, daſchās weetàs jau ſeed un teeſ plauts. Daſchadi kaitekti un ſukaini naw parahdijuschees. — Totees ſaunati apſtahkēi ir loptopibā. Burnu un nagu ſehrga ir tiſ ſtipri iſplatijušes Grobinas, Miſpates, Kuldigas, Talsu un Tukuma aprinkos, kà gubernas walde ir jutušes ſpeesta eewest wiſadus aprobeſchajumus. Sehrga eewesta Kursemē, eewedot Leepajā zuhlas no Harkowas gubernas, kà ari eedſenot tās par robeschu no Kaunas un Wiſnas gubernam. Ari ſirgu eenahſchi ir wairat weetàs parahdijuschees. „L.“

Spoſchs panahkums gaiſa lidoſchanā Kreewijā.

Par leitenanta Pjotrowſka nolidojumu no Peterburgas lihds Kronſchtatei, to tas iſdarijis 22. ſeptembra wakarā, „Now. Wremja“ rakſta: „Ar preeku atſihmejams jaunā warona, ſlotes leitenanta Pjotrowſka ſlawenais darbs — nolidojums no Peterburgas lihds Kronſchtatei. Beſ troſchņa, beſ reklamas, beſ ſagatawoſchanās u. t. t., kà wiſs tiſ paraſts tahdos gadijumos Bakar-Giropā, jaunais ofižeers iſdarijis ſawu warondarbu, kurſch gaiſa lidoſchanā ir gandrihš waj paſaules rekords. Atſtatums ſtarp Peterburgu un Kronſtati ir leelaks, nekà pahr juheas ſchaurumu ſtarp Franziju un Angliju, pahr kuru lihds ſchim iſdarija paſchus droſchakos lidojumus pahr juheu. Sawu lidojumu Pjotrowſkis iſdarijis wakarā, kad peenahtuſe jau tumſa. Neeweens winam nerahdija zetu, neweens twaikonis uſ juheas wiau nepawadija un neweens pat neſinaja, kurp aiſlaidās droſchais gaiſa lidotajs. Beſ tam winam bija ari lihds paſaſcheers. Schis panahkums ir no ſwara ne tikai kreewu, bet wiſas paſaules gaiſa kugnezibai.“

Somijas jautajumā

paſi h ſ t a m a i s ſ o m u p o l i t i ſ k i s Leo M e c h e l i n s kahdam „Now. Wr.“ lihdsſtrahdneekam dewis par Somijas ſtahwoſki ſchahdus paſlaidrojums:

„Kaš tahtak buhs, naw neweenam ſinams; to newar ari paredſet. Ja kreewu likumu doſchanas wara iſdod preekſch Somijas likumus, tad teem muhſu ažiš nebuhs nekahda ſpehta. Muhſu pamata likumi ſlaidri noſata, kahdā kahrtā Somijai iſdodami likumi. Miniſtru padome

un walſts domes un padomes wairakums aiſmirſuſchi, kà muhſu ſaeimas ſtatuti no Wina Majestates Kunga un Keiſara apſtiprinati 1906. g. junijā, kà tad pehz tagadejeem walſts pamata likumeem. Ja Wina Majestate kahdu likumu apſtiprina, tad mums dota droſchiba, kà tahdu likumu neaiſſkahrš. Bet aiſſkahrſchana tomehr notikuſe. Tas ir ihſos wahrdoš muhſu tagadejā ſtahwoſka likumigais pamats. Somu pilſoni un eestahdes nebuht nebuhs tiſ wahjas, kà kreewu walddibai iſdoſees weegli iſweſt ſawus likumus. Katra ſoma pirmais peenahkums ir iſpildit ſawus likumus. Kreewijas un Somijas pretejoš ſtahwoſkus iſlihdſinat warēs tikai ar jauna likuma projekta palihdſibu, kuru liktu preekſchā ſaeimai un walſts domei. Ja walſts intereſes praſa, kà likumi par atſewiſchēem preekſchmeteem nahktu tikai no kreewu puſes ween, tad wajaga ſaeimas ſtatutus pahrgroſit kà, kà kreewu likumu doſchanas eestahdem buhtu teeſiba, ſchoš likumus iſdot ar ſaeimas peekriſchanu. Kreewijai nekās newar buht no derigaks, kà uſturet Somijas likumu ſwehtumu. Simts gadu laiķā tatschu naw bijuſchi muhſu ſemē nemeeri, nedš žitas nekahrtibas. Muhſu tauta labi ſin, kà jadſihwo pehz likuma. Sawſtarpejo neſapraſchanos war iſſklaidrot ar to, kà Kreewijā likumam naw wehl tahda ſtipruma, kà pee mums. Domaju, kà wiſs leele ahrejšas politikas uſdewumi naw Kreewijai dewuſchi eeprehju, ſaweem likumeem un ſawām eekſchejām wajadſibam peegreest deesgan wehribas. Mehš eſam laimigi, kà warejām wiſus ſawus ſpehtus iſleetet ſawas eekſchejas attihſtibas labā. Mums daudſreis pahmet ſeparatiſmu tahdeht, kà runajam par ſaweem likumeem un gribam uſturet noteikumus, ſem kureem Somija tika peeweenota Kreewijai. Paſtahwoſchas teeſibas uſturet, naw ſeparatiſms. Somu tauta newar buht daka no kreewu tautas, tomehr Somija ir daka no Kreewijas. Kreewu walſts aptwer ſewi leelo walſti un maſo leelknaſiti ari pehz jaunajeer kreewu pamata likumeem. Kreewu walſts weeniba paſtahw eekſch tam, kà ta wiſas ſtarptautiſkās atteezibās paleek weenota. Tagad kreewu naziſonaliſti grib panahkt weenadibu ari eekſchejā Somijas dſihwē. Tas ir neeeſpehjams uſdewums. Es uſſtatu jauno politiſko wirſeenu par nepraktiſku un neiſwedamu. Ar jauno likumu, kurſch tiſ drihš tika peenemts walſts domē un walſts padomē, ir wiſa Somijas likumu doſchanas kahrtiba, gandrihš beſ iſnehmuma, pahrgroſita. Wiſas leetas pahreet uſ walſts likumu doſchanas eestahdem. Ar to ari jaiſklaidro aſais konſliktš, kaš tagad iſzehlees.

Atteezibā uſ kreewu teeſibam Somijā, ja projektu eefneegtu tahdā kahrtibā, kahdā to wehlas ſaeima, ta beſ ſchaubam baſſotu, kà kreewi noſtahdami weentihdſigās teeſibās ar ſomeem, iſnemot politiſkās teeſibas, kuras wiſur peekſkir tikai teem, kaš pahreet wiau pilſonibā. Ka ſomi Kreewijā ir pilnteeſgi, iſklaidrojams ar truhzigu likumu. Walſts domes un padomes deputatu wehſeſchanai nebuhtu nekahdas praktiſkas noſihmes; ta nedotu mums ari nekahdas garantijas. Somi nepaſiſt kreewu dſihwes apſtahkēus un neprot wiau walodu; wiau peedalichanās walſts likumu iſdoſchanā buhtu nedabiſka. Somu aizinajums uſ kreewu likum

doschanas eestahdem ihsteni ir pagodinajums preefch mums; bet wini naw spehjiigi to ispidit, kadeht winus aizina. Likumeem jafaskan ar katras tautas wajabstbam un idejam un ta praftba weenadi atteezinama us Kreewiju un Somija."

"Now. Br." schos Mechelina paslaidrojums prot pawadit tikai ar lamu wahrdeem: meli, wilstojums, besfauniba, mukfiba, negodiba, neisglihtiba u. t. t. "St. Pet. Btg." peefihme, ka masaja Somija, pret kuru jaunā kahrtiba wehrsta un kuras liktenis tagad tik tumschs, isturotees wif pilnā weenprahtiba, klusu un zeenigi, lai gan taisni pee wineem waretu saprast usbudinaschanos. Turpretim walsts likumu doschanas eestahdes Somijas likumu apspreeschot bija ast sribdi un leela neweenprahtiba, un tagad "Now. Br." un zitas nazionalistu lapas tikai sin gahnitees. Tahda loma neefot "leelu" awischu zeeniga . . .

"Df. W."

Par somu landtaga istureschanos raksta laikrakstā "Now. Bremja" pasihstamais Menschikows garaku rakstu: "Wajaga winus fodit". Peewedam tipistakās weetas no scha raksta, kura Menschikows naw ar bahrdribu stopojees: "Somija atkahwufes few wehl nedfirdetu nekfaunibu winas ihfaja wehsture. Ahrtahrteja faeima atteikufes apspreeft leetas, kuras winai lizis preefcha Rungs un Keisars. Isteetas, ka walsts organa atteikchanas no wina funkzijam jauiflata par paschatzelschanos no organa pufes. Bestaunigās rihzibas dabigās felas preefch faeimas tad buhtu Somijas paschwaldibas faeimas kahrtibas aptureschana wispah. Ja faeima atteizas strahdat pehz Augstakās walsts waras aishrahdiijumeem, tad flaidri redsams, ka tagadeja somu tautas paudse naw wairs spehjiiga faeimu usuret. Sapagaida tahds laiks, kamehr nobeigsees ruhgschana, lai waretu atgreestees no jauna pee normalās kahrtibas. Lihdsigi poteem 1831. gada, somi paschi pirmee pahrtahpj sawu konstituziju un neisbehgami wed pee konstituzijas atzelschanas. Newajaga steigtees, saprotams, ar galigo isnihzinashanu, bet, ka redsams, tad tautas preefch stahwibas pagaidu aptureschana Somija naw nowehrschama. Atteikdamās luhkot zauri leetas, kuras liktas preefcha Wisaugstakā grahamatā, ahrkahrteja faeima pahrtahpufe wifas walsts un ari Somijas apgabala pamatlikumus. Pamata likumos (2. un 26. panti) fazits, ka Somija ir neatdalama Kreewijas Keisaristes data — tā tad wifas Augstakās walsts waras teefibas Keisariste atteezinamas ari us Somiju, Pehz Somijas apgabala likuma, Rungs un Keisars leef preefcha weetejai faeimai preefchlikumus par teem likumeem, kuru eeweschanu Somija usflata par wajadfigu. Saprotams, ka tas atteezas tikai us Somijas likumeem — us tahdeem, kuri der tikai preefch Somijas. Wifas walsts likumi pehz winu satura, newar tikt liti preefcha apgabala likumdoschanas eestahdei preefch isspreeschanas. No pehdejās war peeprast tikai atfaukmi un ne wairat. Tā taisni ari darija ar wifas walsts likumdoschanas projektu: no Haritonowa komissijas isstrahdato likumprojektu lika preefcha Somijas faeimai preefch gala flehdseena doschanas. Mukfiba tiktah pahrnehmufe Somijas eedfihwotajus, ka faeima nedewa sawu gala flehdseenu. Tad istiks ari bes winas Kreewijas Keisariste atrodas wifas walsts organi preefch to likumu isstrahdashanas, kuri atteezas us wifu walsti — walsts dome un walsts padome. Ne par walti winas teef fauktas par walsts eestahdem — patš winu tituls rahda, ka winas pahrsin wifu walsti. Tā ka "wifa walsts" eetilpj fewi ari Somiju, tad flaidri saprotams, ka wispahrigais likums, kuru isstrahdashas wifas Keisara walsts likumdoschanas eestahdes un apstiprinajis Keisars, ir tilpat obligatorisks preefch Somijas, tā Keisaristes seemek-wakara stuhra, tā

preefch kura katra zita walsts stuhra. Luht, kadeht pehdejā Wisaugstakā grahamatā par ahrkahrtejas faeimas safaufschanu winam lika preefcha newis apspreeft jau 17. junija peenemto wifas walsts likumu, bet tikai isstrahdat lihdselkus preefch likuma ispidishanas 17. junija likums neaprobefcho Somijas apgabala pastahwofchās teefibas, bet dahwina tai jaunu teefibu — suhtit sawus preefch stahwus us wifas walsts parlamentu preefch to wifas walsts likumu apspreeschanas, kuri atteezas us Somiju. Ahrtahrteja faeima, atteikdamās luhkot zauri leetas us Wisaugstako aishrahdiijumu, nepaklausu wairs Keisaram un Keisara walstij. Ko lai dara tahlak?

Ahrkahrtejas faeimas nepaklaufiba tika paredseta, saprotams, jau scha gada 17. junija un pat agrat. Kreewijas walsts wara naw tik besruhpiiga, ka neapfwehrtu sawus solus. Nefaanigā somu faebedribas un agrato faeimu istureschanas jau sen peeradinaja pee domam, ka schai besfaunibai peenahks gals ne agrat, tā tikai tad, kad Augstakā walsts wara kerses pee ihsteem rihkojumeem. Peenahkums un peeklahjiba praftja no Kreewijas, lai ta ismehginatu preefch wifus meerigos lihdselkus scha noluhka aissneegschana. Nolehma dot someem lihdselkus nahkt pee prahta, lai tikai pehz tam stahtos pee disziplina eespaida leetoschanas. Tas faks, ka Somija eewehrojami pastiprinata armija un gahdats par to, lai paralisetu eespehu ismaitat dsfeszeta kustibu, aishrahda aplinkus us to, ka Kreewija no sawas pufes paredsejufe wifas warbuhtibas. Bes schaubam, scha gada wasarā bij paredsama faeimas tagadeja atteikschanas, tā ka Kreewijas waldiba naw ne drusjin negaidot pahrsleigta. Kas nu war tomehr tahlak notikt? Nesinot par scho leetu augstakās waras lehmumu, gruhti tomehr eedomatees, ka peelaidis kaut tahdas Wisaugstakās gribas warijazias, kura isteikta 17. junija likuma apstiprinashanā.

Likums Wisaugstak apstiprinats un stahjees tā tad spehtā. Winam peekritufchas Keisara walsts augstakās instanzas un naw wajadfiga wairs semato peekritschana. Ahrtahrtejai faeimai lika schoreis preefcha likumu neapspreeft, bet tikai ispidit un ja faeima scho peenahkumu ne ispidija, tad isdarija noseegumu. Ja israhditos, ka ahrkahrteja faeima pilnigi noteikti isteikufe schai gabijumā somu tautas ihstās juhtas, tad tas nosihmetu tikai to, ka wifa Somija idarijufe noseegumu. Waj tautas nenodara kluhdas un daschreis pat kaunus darbus? Waj winas isturas weenmehr lojali? Tiklihds tauta nepadodas likumigā kahrtā Augstakā walsts warai, wina pahrtahpj pamata likumu un isdara noseegumu.

Ja faeima schal usurpet Augstakās waras teefibas, tad tai jaerahda winas weeta — jaatnem wif, ko ta nelikumigi sagrahbufe. Ja eedfihwotaji neprot zeenigi isleetot teefibas, tad wineem jaleef fajust scho teefibu nosihme — wineem tās pagaidam jaatnem. Kad aplufis politiskās kaislibas, kad nosubis no flatuwes nemeerigā un nespehjiiga paudse, tad warēs pamehginat ar normalas kahrtibas nodibinaschanu. Ne wahrdi, bet falti isfchkir notikumū gaitu. Neaugligu wahrdu mahfona weeta dauds leelaku eespaidu atstahtu katrs korpus, kuru wehl eewestu Somija. Walsts praftbas isdara ar rihkojumeem, kuri rehkinas ar pawalstneeku labo waj kauno prahtu. Pehdejā gabijumā teef leetota wara. Walstij jabuht gatawai, wajadfigā laika un wajadfigos famehros, us waras leetoschana. "L."

No Jaunā Rijas teatra biroja. Treschdeen, 29. septembri, israhdis schai fesonā un jaunā eestudejumā Fr. Schillera „Wilhelm u Tellu“, kurai pag. fesonā bija leelakee panahkumi — 14 israhdes. Peektbeen, 1 okt., ka IV. tautas israhde nolikta G. Hauptmana teiku drama „Rogrimufchais swans“, kura pehz tam schai

sejonā wairaf neparahdisees. — Gewehrojot to, ka ari schim adam israhdem fagaidsams leels apmekletaju skaitis, eeteizam bifetes eepreefch eegahdatees.

Breesnigs uoseegums pastrahdats kahdā schejeenes weefnizā Terbatas eelā. Leetas fastahws ir, tā mums sino, schahds: Minetā weefnizā no 2. septembra dsibwoja kahds Gudšche, muischas ihpafschneeta dehs, kas apkalpotajus sawā istabā nepad nelaida. Kad 27. septembra rihtā weefnizneeks schahdu Gudšches sawado istureschanos bija pasinojis slegenpolizijai un ta atlausa istabas durwis, tad G. jau bija paspehjis ar ziankalliju nogiftetees. Sem wina gultas atrada maifā pilnigi no tahrpeem saehstu seeweetes lihki. Pehz kahdas Gudšches kabatā atrastās sishmites seeweetes wahrds esot Drei, ta esot 3. septembrī pate nogiftejusēs un esot 23 gadus weja. Leefas tomehr, ka sche pastrahdats breesnigs noseegums, jo zitadi G. paschflepawibu buhtu sinojis polizijai un nebuhtu gulejis gultā, sem tuzas atradās sapuwis lihkis. Notikuma weetā eeradās Rigas polizijimeistars Nilenders ar sawu palihgu Rosmani, profurora beedrs, ismekleschanas teefnesis un ahrsts. Lihkus nogahdaja us sekzijas kameru. „E.“

Peterburgā, 22. septembrī pazehlās gaisā tā pascheeris ministru padomes preefchneeks Stolipins. Winsch brauja lihds ar kapitānu Mazijewitschu ar Jarmana sistemas biplanu. Aparats ilgati neta wajadfigs strehja pa semi, belsdot pazehlās un apmehram 5 minutes ilgi brauja ap aerodromu 30—40 metru augstumā, pehz kam wifai isdewigi nolaidās. Stolipins teiza: „Teoretiski es sen tizeju, ka gaisa fugneezibai ir leela nahfotne, bet nu es praktiski par to pahrliezinajos. Es sajutu leelu baidijumu . . . Tikai tur augschā ir aulstis.“ Stolipins pateizās Mazijewitscham par patihkamo wisinaschanos. Ar sawu teefcho lihdsalibu gaisa brauzeenos premjers gribejis itkā apleezinat, zit leelu wehribu augstakās waldibas aprindās peegreesch tagadejeem gaisa fugneezibas mehginajumeem. Bet liktens bij lehmis, ka tas pats awiators, kas wisinaja Stolipinu, otrā deenā kahdā drofchfirdigā brauzeenā dabuja behdigu galu. Par to telegrafa agentura sino:

Peterburgā, 24. sept. Kapitans Mazijewitschs, fazensdamees us augstuma godalgu, pazehlās ap 1000 metru leelā augstumā. Us nesinama eemesla aparatš saluhja. Awiators krihtot noštās.

— Balons „Treugolnik“, kas pazehlās gaisā 24. sept. ar Kusnezowu un Sredinski, turejās gaisā 23 stundas, usstahdija jaunū augstuma rekordu — 6400 metrus un nolaidās 200 werstes us rihteem no Saratowas.

— Us Mazijewitscha kapa uslikti wainagi stary ziteem Leelkaja Aleksandra Michailowitscha wahrdā ar usrakstu „Manam uztizamam palihgam“, ministru preefchneeka Stolipina, ar usrakstu „Beenahuma un drofmes upurim“, no galwenā schtaba pahrwaldes u. z.

Ahrsemes.

Weena karata walsis Eiropā tagad masaf. **Portugale** iszehlās revoluzija, monarkija jau gahsta un isfludinata republika. Wifs tas notika til peepeschi, ka pat Londonas portugaku emigranti-republikani bijusch pahrschteigti un neta nesinajusch. Rewoluzija tā tad nahfufe negaidita pat daudseem rewoluzionareem elementeem. Bet gatawa preefch rewoluzijas Portugale bija. Tautas leelalā dala bija tumšcha un pilnigi neisglistota. Klosteru un muhku bija tihri waj bes gala. Partiju zihnas un kildas nemitejās. Zhweens tikai raudsija raust preefch sewis. Karalis Manuelš bija wehl jaunellis un pilnigi nespehjis ispidit karata peenahkumus, kas ari israhdijas pa revoluzijas laiku, kad winsch zita neta nesinaja tā passehptes pils

pagrabos, kas bija drofchi no bumbam un kad rewoluzionaru bumbas par daudš jau sahka krist us pili, tad karalis weentahrschi — aislaidās lapās, winsch un wifš Koburgas-Braganša nama peederigi un tā „meerigi“ walsti atstahja sawam liktenim. Gesehduschees sawā jachtā, wini aislaidās us tawejo angku zeetofni — Gibraltaru un no tureenes wehlat meerigi aissehgeleja us Angliju. Kur tam waja-dseja stahtees sawu uztizamo pulku preefchgalā, tur karalis aisbehg tā sakis. Nedšams, ka dsimums ween jau kahdu nepadara par karali. Waj Aleksanders Leelais, Zesars, Napoleons, Peters Leelais tā buhtu isturejuschees? Pawisam tas needomajami. Attrifēs Manuelam bija tuwat pee firds neta Portugales walsis labums. Waj weenigais, kas no monarkista preefchstahweem waronigi isturejees, bijis karata pils komandants — generalis Gorjā, kas duhschigi turejees pretim un beidsot pats sewi noschahwees. Par wina paschflepawibu „Der Tag“ sino: „Karali, karaleeni un ari pils galmineekus Gorjā eeweetoja pagraba telpās, tur wini bija isfargati no bumbam. Pats winsch wadija pils aistahweschanu ar jo leelu drofchfirdibu. Tikai tad, kad generalis nowehroja, ka wina pascha kauschu starpā ir faswehrneeki, kuri atwehra rewoluzionareem eeeju pili, winsch atfina, ka karata leeta ir saudeta, kadeht norakstija karalim daschus aisgrahbjoschus atwadischanas wahrds un eeschahwa sew lodi deninos. Rewoluzionari, kuri taisni schai brihdi eelausās, nonehma preefch generata lihka zepures. Us galda atrada no Lisabones prefekta ar sishmuli rakstisu sishmiti, kurā sinots, ka pretoschanās ir weltiga tadeht, ka ari 5. un 16. kahjneeku pulki, us tureem lisa drofchas zeribas, pehz augstako ofizeeru aresteschanas pahrgahjuschi rewoluzionaru puse un eenehmusch eeroftchu nolikawu. Schis polizijas prefekta sinojums sishmejas us astnainam sadursemem kasarmēs, tur monarkijas peekriteji ofizeeri par walti zihnijās ar rewoluzionaru grupu. Ofizeeri zereja, ka no prowinzes wineem palihgā atsteigsees karalam uztizigee pulki, bet dselšzeka walde, tā domā, ar noluhku nowilzinajuse kara spehta wilzeenu isuhstichanu. — Par rewoluzijas gaitu awifet „Daily Chronicle“ telegrafe no Lisabonas: Rewoluzija pat republikanu partijai nahja negaidita; tauta isturejās weenaldfigi. **Sa z e l f c h a n ā s**, kas notika 20. septembra (3. oktobra) warā, pahrschteidsa waldibu. Pilsehtas komandants un daudsi ofizeeri nebija Lisabonā. Sadumpojusches artileristi apjeetinaja pa kasarmem ofizeerus un isdalija laudim eeroftchus. Saulei lezot matroschi uswilka kasarmēs un us 3 kara kugeem republikanu karogus. Kreiseri ussahka bombardet Nezesfidades pili. Ar otro schahweenu tita saplofšts karata standarts. Karalis Manuelš no sahktuma meerigi nostatijās bombardechanā un tad tikai us tuwineeku luhgshanu atstahja pili. Republikani mekleja karali us Brasilijas kara kuga „Sao Paulo“, bet winus nelaida us kuga. No kreiseru schahweeneem nonahweti daudš eeredni kara un marines ministrijās, daschi tautas gwardisti un daudsi no publikas. Us eelam iszehlās sishwa artilerijas zihna ar kara spehtu, kas waldibai palika us-tizigs, un ar rewoluzionareem. Zihna ilga 30 ft un d a s. — Nonahwetu pehz dascham sinam pee 3000. Gewainotu, saprotams, daudš wairaf. Portugales rewoluziju fagatawojuschi republikani un newis pret kara spehka grihu, bet ar kara spehka palihdsibu. Flote jau ilgaku laiku bijuse republikanu puse. Kara kugi tad ari pirmee bija sahkluschi bombardet karata pili. Kahds ahrsemju diplomats, tursch ilgaku laiku ufturejees Lisabonā un tikai tagad pahrwestis us Peterburgu, par pehdejeem notikumeem Portugale is-teizees „Retfch“ lihdsistrahdneekam schahdejadi: „Sanemtas sinas mani pilnigi pahrschteidsa. Restatotees us to chaofu, tursch pehdejos gados waldija Portugale, apstahfti

tomehr nelika ſagaiddit tahdu notikumū. Portugale ir negaiditu notikumū ſeme. Politiftu partiju tur ir tik daudß, ka tās naw ſaßlaitamaß. Franto diktatura eegahßa walßti nelaimē. Saßchutumß peeauga, finanzeß wißbehdigakā ſtaßwollī. Ir pagahjußchi tikai diwi gadi no ta laika, kamehr eeßahka walðit karaliß Manueld II., un ſchāi ihßā laizina Portugale ir jau mainijußcheeß peezi ministru kabinetī. Republikanu partija ir loti ſtipra, bet wināß ſpehkuß no teikti aprehinat naw eeßpehjamß tadeht, ka toß galwenā kahrtā ſaßtahda laufu ſahdßchu eedßhwotaji. Palatā republikaaneem ir loti daudß peekriteju un ſchāß partijaß wadoni, ka Alfons Koßta, tā ari Bernardino Maßchado ir loti populari, ſewißchi pehdejaiß, kußsch jau ir 80 g. w. Wina gihmetne atrodama gaudrihß katrā ſemneeku ißtabā. Pehdejā laika Portugale tika atklahta weena ſaßwehreffiba pehß otras, un karaliß bija pilnigi eelenkß no daßchadeem intriganteem, kußß tauta neeereßß. Nemeereß arweenu peeauga, bet lihðß ar to wairojaß repreßtaßß. Gedßhwotajuß ſewißchi ſaßlaitinaja ſoli, kußß walðiba ſpehra pehdejo wehlefchanu laika, gribedama darit tahdu eeßaidu uß to ißnahkumu. Ar wißeem ſcheem apßtaßhteem, laika gan, wedama ſakarā

no armijaß fekoja mußßu partijai." Tahlat Lima paßtaßhta, ka ſawuß ſpehkuß republikanu partija organijejuße wißā kluffibā, ußnemdama jaunuß beedruß ar leelato apdomu un ußmanibu. Sewißchi leelā ſlepenibā tikufe tureta kara organijaßija, kura ſtaßwejuße treßchā ſakarā ar republikanu zentralo komiteju. — Kad nu karaliß Manueld tā pa galwu pa kaßlu bija aißbehdßiß, tad monarkijaß peekritejeem ziß nelāß neatlika ka pahreet republikanu puße. Tahdejadi tad ar ißklaiddrojami, ka treßch deen, 22. ſepteembri, jau wißā Portugale wareja ißfludinat republiku. Saßtaßdijujeß ari jau jauna pagaidu walðiba ar profeforu-akademiki Teofilu Bragu preekſchgalā ka republikāß preßidentu. Portugaleß republikāß tagadejaiß preßidentß Teofilß Braga ir walßiß teeßßbu un weßtureß profeforuß, wihrß jau kreetni gadoß, drihßal ſehdetajß ſawā ſtudiju ißtabā pee ſinatnu grahmatam, nelā aktiwß politikiß, bet kußsch tomehr ihpaßchi pee ſtudenteem bauda leelu popularitati un peekrißchanu. Ahreletu ministruß Bernardino Maßchado leekāß ſpehlejiß waditaja lomū rewoluzijaß ſaßrihtſchanā. Wiaßsch ari ir augßißkolas ſkolotajß — filoſofijaß profeforuß. Täpat ari teeßu ministriß Alfono Koßta ir profeforuß. Geßſchleetu ministriß Antonio Joße Almeida ir tautāß weetneekß un republikanu partijaß wadoniß. Atklahtu darbu ministriß Antonio Gomeßß ir adwokatß, no-

Portugaleß karaleene-atraitne Amaliya.

Portugaleß karaliß Manueld.

Braganßaß herzogß Alfons.

tagadejā rewoluzija." — "R. Sl." Parißeß koreßpondentß interwejiß tahdu Portugaleß republikanu liberi Limu, kußsch ißjekojiß uß Franziju. „Deputata, profefora Bombarda nogalinaßchana bija ſagatarwota no melnſimtneekeem, ka atbilde uß mußßu ußwaru wehlefchanāß. Wareja domat, ka karata Karloßa tragißtā nahwe bußß noderejuße monarkieem par pamahzißbu. Diktatorß Franto aißbehgā pehß karata Karloßa nahweß, bet wejā reßchima ſißeema palika ari ſem liberatu apßeega. Pret preß tika leetoti daßchadi ſpaidu lihðßekki un daudßi ſchurnalifti bija peeßpeesti behgt uß ahresemem. Ar daßchadu prowolatoru palihðßßbu polizija organijeja ſlepenāß beedribāß, kuru mehrkiß ißgahßa uß republikanu kompromiteßchanu. Ußplauka apmelojumi, ploßßjāß kratißchanaß, bet ißrahðijāß, ka pißß galma kamarilja ir eejaukta neglihtā tautāß naudaß peeßawinaßchanaß ſlandalā. Karaliß Manueld patß bija kamariljaß un klerikalu partijaß gußstekniß. Republikani dßina propaganðu, eepaßßſtinaja tautu ar Teicheira de Sußa walðibaß kahrtibu. Pehdejāß wehlefchanāß ſchi kahrtiba pahrtahpa wißāß robeßchāß: ußpißrißchanaß un daßchadu ſpaidu deht tauta newareja ißteitt ſawāß grißāß. Zuhneeki un wairak ißglihtotee elementi armijā bija arweenu republikanu puße un data

ruhðitß lapßa, kußsch jau peedalijeßß wairakāß ſaßwehreffibāß. Kara ministrißß palkawneekß Bareto bija republikanißkāß militarpartijaßß galwa un jau peedalijeßß 1908. gada 1. februara „walßiß warāß gahßchana". Finantßchu ministruß Teleßß un juhraßß ministruß Amaro Gomeßß ari abi ir mahziti wißri. — Preßidentß Braga ißlaidiß 5. okt. (22. ſept.) wakarā armijai un fiotei ſchahdu manifeßtu: „Portugaleß eepublikaß pagaidu walðiba apßweiz kara ſpehkuß uß ſaußſemeß un juhraßß, kuri kopā ar tautu rißkodameeß republiku nodibinajußchi tehwißai par laimi. Wina ußtiz wißu patriotißmam. Republika ir preekſch wißāß tautāß, un walðiba tapehß zer, ka armijaß un ſtokeß ofißeeri, kuri naw peedaßlijußcheeß rewoluzijaß kuffibā, eeradißeßß galwenā forteßß, apßolit neaprobeßchotu lojalitati jaunai walðei. Schim brißßcham rewoluzionareem japatur wißāß ſawāß weetāß apßeßßtaßß republikāß aißſtaßweßchanai un noßtißpirinaßchanai." Par republikāßß nobidinaßchana tautai ißlaißta ſchahda proklamajaßija: „Tauta, ſaußſemeßß un juhraßß kara ſpehkußß patlaban ißſautußchi republiku un Braganßaßß zilti, kura tißßcham ſozialo meeru kaunprahtigi trauzeja, uß wißeem laikeem ißraiddijufchi no Portugaleßß. Apßrihnojami leelißkaißß noßtitumßß, kaß ir nenoppeeßchamaß tautāß ziltßß lepnumßß, tā

ari tehviņas augšamzelschanās, peepilda ar fajuhsmigu preeku wīsu partiju širdis. Tā pehdeji beidzas muhsu tehviņas wehrdšiba; tehviņai usliktis jaunības stipruma wainags. Sagaidot liberalu waldību, pilsonis peezekas. Tagadejais azumirklis atalgo un atlihdšina par wīsam žihnam, par wīsam fajuhgām wilschanam. Ir tikai wajadšigs, ka wīnsch buhtu stingras moralitates un neaptraipitas taisnības laimeta eesahkums, un ka wīsi portugaleeschi saweenojas harmoniskos pamata likumos. No muhsu upureem preeksch tehviņas mehš tāšam politiskās programās pamatus un no augstširdības pret uswareteem moralistās programās pamatus. Lai weena weeniga interese, proti ta preeksch tehviņas, juhs fardschina, weena griba, tas ir ta, buht discheem un wīsu saweenot! Republika sagaida no tautas, ka ta usturēs sozjalo kahrtibu, zeemu pret taisnību, nodoschanos kopejai leetai un us upureem gatawu mihlestibu preeksch nahkamības darba, no kura izekas Portugales republika." Jaunā portugaku waldība sahkuše energiski uštahtees pret daschadām basnizu sabeedribam, aisraudidama muhtus u. t. t. Wīna pilnigi grib schkirt basnizu no walsis. — **Spanijā** Portugales revoluzija un republika issaukschana fazehluschas dšihwu atbalsi. Spanijā pilsehtās un us laukeem tizis iluminets. Laudis sautuschī: lai dšihwo republika! Tā ka ari Spanijā tauta nemeerā ar tagadejo waldību, tad weegli war notikt, ka ari Spanijā drihsumā teel isfludinata republika. — No **Atenam** sino 6. oktobri (23. sept.), ka deenu eepreeksch, 22. septembri, greeku tautas sapulze bijuschī ustrauzofchi starpgadijumi, kuri iszehluschees zaur daschu jaunewehletu deputatu neapdomigām un saimojoschām runam pret wezajām partijām Ministru presidents Dragomišs dšihwi noteesaja to netikumum, isteikt apwainojumus pret politiskajeem pretineekeem, zaur to tautas sapulze teekt pasemota lihds dsertuwju lihmenim un modinot tautā tikai reebuma fajuhstu pret parlamentu. Ja schis stahwolkis turpinaschotees, tad tautas sapulze pate no sewis isjukschot. Un wīss tas noteekt tahdā laikā, kad greeku tauta pahrdšihwojot smagas eekschejas un ahrejas krises un pat teekt apdraudeta no ahreenes Greekijas walsis patstahwiba. Sewischī jaunakeem deputateem wajagot rahdit wairak mehrenības un teem jazenšchas darbus pehz eespehjas weizinat. Schis ministra sauzeens us apdomību atrada wišpahreju peekrišanu. Tā ka Atenās wīšās aprindās bihstas, ka pateest waretu iszeltees ar Turziju karsch, tad kara ministrs panahzis ari zitu ministru peekrišanu, lai bes diweem rezervistu gada gahjumeem, kuru eesaukschana us nupat nahkoscheem rudens manewreem jau preeksch kahda laika nolemta, wehl waretu eesaukt 3 turpmašos gada gahjumus. Pehz deesgan ustizamām sinam Turzija isfkaidrojuse, ka wīna pahrttraukschot diplomatiskās saites ar Greekiju, ja Weniselos stahtos greeku waldības preekschagalā. Tas esot ari lihds weens no eemesleem, kapehz Weniselos leedšas usnemees waldību. — Raditaki atgahdina buht eewehrigi atturigeem pret **Angliju** un pret pasludinato angļu politiskās pahrgrofschānu. Wīni turklaht aisrahda us to, ka greeku tautas jenteeneem (helenismam) wehl nekad nekahds labums nesot lehzees no Anglijas.

Muhsu bildes.

Fr. Studa „**Karsch**“ ir ihstis meistera darbs. Wīnā Studs rahda wīšās kara breefmas. Schausmigu eespaidu, tā karsch, dara ari Studa karsch. Tihra kara aina ari bija nefenās eelu žihnas Berline, kur polizija apschaudija streikotajus. Wairakās muhsu schai burtizā eewetotās bildēs redjami flati is Berlines eelu žihnam. Weenā

bildē tehlota polizijas sadursme ar strahdneekeem, otrā redsamas kauschu pahrpilditās eelas un ustrauktas sejas un treschā bildē kahdi ogtu rati polizijas apschadšibā. Ne-meeruss Berline gan ar bahrdšību ahtri apspeeda, bet no tahdeem nemeereem arween kas paleek pahri, kas tā ogles ilgi wehl kwehlo sem pelneem. — Tahlat muhsu schis burtizās bildēs redjami nule tā troni saudejuschais 21 gadu wezais Portugales karalis Manuels, ta mahte karaleene-atraitne Amalija un Alfons no Braganšas, Dportas herzogs. Eet baumas, ka karaleene-atraitne Amalija tā ustrauktusēs no wīsa pahrdšihwotā, ka warot saudet prahtu. Stahsta, ka wīna esot pa datai wainiga pee sawa dehla littenā. Manuela ministru kabinetu preekschneeks pamudinajis karali us daschu liberalaku likumu isdoschānu, jo teizis, ka reformu nedoschanas gadījumā waretu iszeltees revoluzija. Tā, par peemehru, eezehla liberalus pjerus, isdšina no Portugales jesuitus. Te nu Manuela mahte nehmušes dehlu peerunat, lai neklausot liberalajam ministru preekschneekam, jo tad reakzionari prašschot no Manuela, lai tas atteizas no trona un eezeschot par Portugales karali Dportas herzogu. Karalis Manuels pehz tam sistematiski neklausijis premjera padomeem. — Mekstās republika swineja 100 gadu pastahwechanas swehttus. Keisars Wilhelms schai gadījumā Mekstai dahwaja leelā dabas pehtneeka Aleksandra fon Humboldta peeminekli, kuru 14. septembri swinigi atslahja Mekstā. Aleksanders Humboldts sawā neaismirstamajā pehtijuma zekojumā wairak tā gadu bija ušturreees Mekstā. — Par tagadejo reakzionaro wahzu walsstskanzleru fon Bethmani-Holwegu ahrsenju laikrastos parahdas wifadas karikaturās. Kweens wīnu labprahst redsetu ejam. Kahdā raksturiskā karikatūrā, kuru ari mehš pasneedsam, redsam, ka atwakinatā wahzu wehstneeka Parise — Radolina garš parahdas fon Bethmanim un tam pasludina, ka ari wīna, fon Bethmana, kanzlera godibai drihs buhs gals.

Walejas wehstules.

B. — B. — nē. Wehstulē.

A. — A. Buhtu schehl, ja tas notiktu.

Redaktors: Dr. philos. P. Sālits.

Ihpaschneeks un isdewejs: Dr. phil. Arnolds Plates.

Ch. Jürgensohn,

wihnu leeltirgotawa,

peedahwā

eekschseemes un ahrsemes wihnus,

kā ari konjaku „**Royal**“,

stipru wihnogu wihnu 50 k.

sekoschās filialēs:

Suworowa u. Dsirnawu eelu stuhri,

Delgawas schosejā Nr. 12,

Ahgenskalnā, Mescha eelā Nr. 4a,

Petschal tunga namā,

Wehweru eelā Nr. 7, Wez-Nigas stuhri.